

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta
Ústav primární a preprimární edukace

**Didaktické pomůcky vhodné do hodin pedagogické intervence se
zaměřením na ČJ**

Diplomová práce

Autor: Tereza Musteata
Studijní program: M 7503 Učitelství pro základní školy
Studijní obor: Učitelství pro 1. stupeň základní školy
Vedoucí práce: Doc. PhDr. Pavel Zíkl, Ph.D.

Hradec Králové

2022

Zadání diplomové práce

Autor: Tereza Musteata

Studium: P15K0262

Studijní program: M7503 Učitelství pro základní školy

Studijní obor: Učitelství pro 1. stupeň základní školy

Název diplomové práce: **Didaktické pomůcky vhodné do hodin pedagogické intervence se zaměřením na ČJ**

Název diplomové práce AJ: Didactic tools suitable to be used in lessons of pedagogic intervention with a focus on the Czech language

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Diplomová práce je zaměřena na výrobu didaktických pomůcek do hodin pedagogické intervence se zaměřením na český jazyk na 1. stupni základní školy. Skládá se z teoretické a praktické části. Teoretická část je členěna do dvou kapitol. V první kapitole se zaměřuji na pedagogickou intervenci jako součást podpůrných opatření. V druhé kapitole se zabývám postavením českého jazyka ve vzdělávání a podrobněji se věnuji důvodům, které u žáků mohou vést k potřebě využívat pedagogickou intervenci. Obsahem praktické části jsou vytvořené a ověřené didaktické pomůcky a metodické materiály k jejich využití při pedagogické intervenci v českém jazyce na 1. stupni ZŠ.

Zadávací pracoviště: Ústav primární, preprimární a speciální pedagogiky,
Pedagogická fakulta

Vedoucí práce: doc. PhDr. Pavel Zíkl, Ph.D.

Oponent: Mgr. Jitka Vítová, Ph.D.

Datum zadání závěrečné práce: 16.11.2022

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala pod vedením vedoucího diplomové práce samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Říčanech, dne

Podpis:

Poděkování

Ráda bych poděkovala Doc. PhDr. Pavlu Ziklovi, Ph.D. za odborné vedení práce, ochotu, cenné rady a připomínky, které mi poskytoval při psaní. Dále bych ráda poděkovala své rodině za podporu a trpělivost během celého studia.

Anotace

MUSTEATA, Tereza. *Didaktické pomůcky vhodné do hodin pedagogické intervence se zaměřením na ČJ*. [Diplomová práce]. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2022.

Diplomová práce je zaměřena na výrobu didaktických pomůcek do hodin pedagogické intervence se zaměřením na český jazyk na 1. stupni základní školy. Skládá se z teoretické a praktické části.

Teoretická část je členěna do dvou kapitol. V první kapitole se zaměřuji na pedagogickou intervenci jako součást podpůrných opatření. V druhé kapitole se zabývám postavením českého jazyka ve vzdělávání a podrobněji se věnuji důvodům, které u žáků mohou vést k potřebě využívat pedagogickou intervenci.

Obsahem praktické části jsou vytvořené a ověřené didaktické pomůcky a metodické materiály k jejich využití při pedagogické intervenci v českém jazyce na 1. stupni ZŠ.

Klíčová slova: pedagogická intervence, podpůrná opatření, český jazyk, pedagog, žák, didaktické pomůcky

Annotation

MUSTEATA, Tereza, Didactic tools suitable to be used in lessons of pedagogic intervention with a focus on the Czech language. [Thesis]. Hradec Králové: Faculty of Education of University of Hradec Králové, 2022.

The thesis is focusing on making didactic tools which can be used in lessons of pedagogic intervention with a focus on the Czech language in the 1st grade of elementary school. It consists of a theoretical part and a practical part.

The theoretical part is divided into two chapters. In the first chapter, I focus on pedagogical intervention as part of support measures. In the second chapter, I deal with the position of the Czech language in education and focus in more detail on the reasons that lead to the need for pupils to use pedagogical intervention.

The practical part consists of self-made and verified didactic tools. And methodical materials for their use in pedagogical intervention in the Czech language at the 1st grade of elementary school.

Key words: pedagogic intervention, support measures, czech language, pedagogue, pupil, didactic tools

Obsah

Úvod	9
1 Podpůrná opatření se zaměřením na pedagogickou intervenci	11
1.1 Oblasti podpůrných opatření	12
1.2 Stupně podpůrných opatření	14
1.3 Pedagogická intervence	17
1.4 Pedagogičtí pracovníci podílející se na pedagogické intervenci	18
2 Postavení českého jazyka ve vzdělávání žáků	21
2.1 Český jazyk v rámcovém vzdělávacím programu	22
2.2 Český jazyk ve školním vzdělávacím programu	24
3 Faktory ovlivňující vzdělávání a poskytování pedagogické intervence.....	28
3.1 Sociální prostředí dítěte	29
3.2 Žáci s odlišným mateřským jazykem	30
3.3 Specifické poruchy učení.....	31
3.3.1 Základní pojmy	33
3.4 Specifické poruchy chování.....	34
3.5 Žáci s mentálním postižením	36
3.6 Školní zralost a připravenost dítěte	38
4 Didaktické pomůcky vhodné do hodin pedagogické intervence.....	41
4.1 Slovní zásoba	42
4.2 Slabiky	44
4.3 Délka samohlásek ú, ů	46
4.4 Tvrdé a měkké souhlásky	48
4.5 Druhy vět	50
4.6 Abeceda	52
4.7 Slovní druhy	54
4.8 Souhlásky.....	56
4.9 Rody podstatných jmen	58
4.10 Abeceda.....	59
4.11 Koncovky podstatných jmen.....	62
4.12 Pády podstatných jmen	64
4.13 Vyjmenovaná slova	66
4.14 Vyjmenovaná slova, tvrdé a měkké souhlásky, koncovky podstatných jmen	68
4.15 Slovní druhy II.	70

4.16	Vyjmenovaná slova.....	72
4.17	Párové souhlásky	73
4.18	Mluvnické kategorie sloves	75
4.19	Vzory podstatných jmen	77
4.20	Stavba slova	79
4.21	Základní skladební dvojice	81
4.22	Procvičování	83
5	Shrnutí	86
6	Závěr.....	87
7	Použité zdroje.....	89
8	Seznam obrázků	92

Úvod

„Pro život. Ne pro školu se učíme.“

- Seneca

Citát, který je tolik pravdivý, ale jako školou povinní ho nechápeme, možná ani nechceme chápat a škola nám přijde jako jedna velká přítěž. Skoro každé dítě na škole řekne, že chodí do školy, protože musí a učí se, protože také musí. Musí pro rodiče a pro paní učitelku. Nechce je zklamat. Mít takový přístup je ale velká škoda. Škola by měla být místem, kde se žáci ráno sejdou s úsměvem a natěšením, co je ten den čeká za nové poznatky, dobrodružství. Odcházet domů s nadšením, že budou rodičům, kamarádům vyprávět, co nového se naučili, a jak to bylo ve škole fajn. Jednou z motivací, proč se stát učitelkou pro mě bylo právě toto. Neměla jsem ráda otázky „Co ve škole? Co jste se naučili nového? Máš úkoly?“ Pamatuji si pouze pár dnů, kdy jsem běžela ze školy nadšená, a sama od sebe doma vyprávěla. Takových dnů si přeji více. Většina dětí přechází z mateřské školy na základní školu natěšené, plné očekávání, ale bohužel už během první třídy jejich nadšení klesá a motivace upadá. A to je ještě čeká dalších osm let studia pouze na základní škole. Velký pokles motivace a chuti do práce nastává u dětí, kterým se ve škole nedaří a následně jim je diagnostikována porucha. Právě tyto děti potřebují více pozornosti, pomoci, pocitu bezpečí a hlavně vědět, že nejsou špatní a že se dokáží naučit to, co ostatní, jen s malou pomocí. V dnešní době žáků s problémy přibývá a pokud má žák problém získat a aplikovat základní dovednosti jako je čtení, psaní, počítání, má snížené podmínky pro další vzdělávání, získání lepší pracovní pozice, rozvíjení komunikace a důležitých oblastí v rozvoji osobnosti. Velké procento z nich má tyto obtíže kvůli diagnóze specifické poruchy učení, konkrétněji kvůli poruše např. dyslexie, dysgrafie, dysortografie či dyskalkulie. Domnívám se, že je dětem s těmito problémy věnována větší pozornost než dříve. V minulosti nebyly potřeby žáků se specifickými poruchami učení zohledňovány a tito žáci byli často označováni za „méně chytré“. A to i přesto, že jejich obtíže přímo souvisely s přítomností specifických poruch učení. V současné době došlo k velkému posunu a díky inkluzivnímu školství je k těmto jedincům přístupováno s tolerancí, individuálním přístupem a s chutí dotyčným pomoc.

Hodinu pedagogické intervence vede speciální pedagog, případně učitel, který má patřičné vzdělání na vedení této hodiny. Činnosti pedagogické intervence jsou zaměřeny zejména na zvládnutí problémů s danou poruchou, procvičení jemné motoriky, rozvoj percepce, vyjadřovací schopnosti, komunikační dovednosti, správné držení psacího náčiní,

problémy ve čtení, a rovněž pedagog pomáhá žákovi pochopit, procvičit látku, kterou v hodině nezvládl. Pomoc potřebuje ale i učitel. Hodinu musí vést tak, aby se dětem líbila, bavila je a udržely pozornost. Potřebuje k tomu velké množství pomůcek. Učebnice, pracovní sešity, pracovní listy, interaktivní programy a v neposlední řadě didaktické pomůcky. Bohužel ne na každé škole jsou pomůcky učitelům k dispozici. Z tohoto důvodu jsem si vybrala diplomovou práci zaměřenou na výrobu didaktických pomůcek, které učitelům pomohou v hodinách intervence, ale i v hodinách běžných. Jako český jazyk a čtení. Výhodou je, že v dnešní době existuje množství pomůcek, které mají využití pro děti se specifickými poruchami učení, ale i pro děti bez poruchy. Tyto pomůcky se dají koupit v běžných obchodech. Jsou to např. čtecí okénka, trojhranné pastelky, tornáda, pracovní sešity, pomůcky pro správné držení psacího náčiní a další.

Na základní škole, kde vyučuji máme k dispozici malé množství pomůcek, které můžeme využít. Hodiny pedagogické intervence jsem vedla tři roky. Veškeré materiály, které pro děti používám jsem si nakoupila či vyrobila. Proto jsem si za cíl diplomové práce zvolila vytvořit soubor didaktických pomůcek, které mohou pomoci zefektivnit hodiny pedagogické intervence, i běžné vyučovací hodiny. Současně posílit motivaci žáků pro práci v těchto hodinách. Jednotlivé pomůcky budou zpracovány tak, aby mohly být využívány i mými kolegy či dalšími pedagogy.

1 Podpůrná opatření se zaměřením na pedagogickou intervenci

Vzdělávání žáků v České republice legislativně upravuje zákon č. 561/2004 Sb., zákon o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, v platném znění (dále jen Školský zákon). Vymezuje podmínky, za nichž se vzdělávání uskutečňuje. Součástí zákonů o vzdělávání je zákon č. 563/2004 Sb., zákon o pedagogických pracovnících, v platném znění. Upravuje předpoklady pro výkon činnosti pedagogických pracovníků a ředitelů škol, speciálních pedagogů, asistentů nebo školních psychologů (Zákon č. 563/2004 Sb.), (Zákon č. 561/2004 Sb.).

Na školský zákon navazuje Vyhláška č. 27/2016 Sb., vyhláška o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných, v platném znění. Vyhláška přihlíží ke vzdělávání žáka s ohledem na věk a stupeň vývoje. Dbá na zájem žáka, vhodně zvolené vzdělávání a poskytování srozumitelných sdělení žákovi i zákonnému zástupci (Vyhláška č. 27/2016 Sb.).

Podpůrná opatření (dále jen PO) je soubor organizačních, vzdělávacích a personálních opatření, která školy poskytují žákům se speciálními vzdělávacími potřebami na konkrétních stupních škol (mateřská, základní, střední). PO se aplikují ve školách běžných v rámci individuální či skupinové integrace žáků se speciálně vzdělávacími potřebami (dále jen SVP). Ale také ve školách zřízených pro žáky se zdravotním postižením. PO jsou definována zákonem č. 561/2004 Sb., zákon o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, v platném znění (§ 16 zákona č. 561/2004 Sb.).

Poskytnutí podpůrných opatření je bezplatné. Rozsah podpory je dán stupněm PO. Dle zákona je pět stupňů podpůrných opatření dle organizační, personální a finanční náročnosti, přičemž 1. stupeň poskytuje škola bez předešlé konzultace s pedagogicko - psychologickou poradnou nebo speciálně pedagogickým centrem. 2-5 stupeň určuje školské poradenské zařízení. Upřesnění podmínek pro realizaci se odvíjí od míry znevýhodnění a celkové vzdělávací situace (Vyhláška č. 27/2016 Sb.).

Cílem podpůrných opatření je vyrovnat podmínky ke vzdělávání žáka, které mohou ovlivnit nepřipravenost, odlišné životní podmínky, kulturní prostředí, zdravotní komplikace či zdravotní postižení žáka. Poskytují se i žákům mimořádně nadaným. PO zahrnují využití speciálních metod, forem, postupů, prostředků. Pomůcky učební, rehabilitační, kompenzační. Didaktické materiály, učebnice, zařazení pedagogické intervence, předmětu speciálně pedagogické péče, pedagogicko-psychologické služby, asistenta pedagoga a úpravu organizace vzdělávání.

1.1 Oblasti podpůrných opatření

Oblasti podpůrných opatření obsahují prvky pedagogické a psychologické podpory. Oblasti na sebe navazují a jsou interaktivní. Níže se budu věnovat jednotlivým oblastem podpory. Plné znění obsahu oblastí PO je uvedeno v Příloze č. 1 vyhlášky č. 27/2016 Sb.

Metoda výuky – se zaměřuje na posílení oslabených dovedností a schopností žáka. Správně zvolené metody podporují osvojování učiva, kvalitu poznávacích procesů, rozvíjí preferované učební styly žáka. Respektují individuální potřeby, pracovní specifika žáka. Cílem je rozvoj vnímání, zapamatování, pomocí procvičování osvojení vědomostí, dovedností. Řešení typových úloh, problémů. Upevnění pracovních návyků.

Úprava obsahu vzdělávání – respektování specifik žáka, úprava obsahu a rozsahu učiva, odklad školní docházky, opakování ročníku, prodloužení školní docházky, obohacování učiva v oborech, ve kterých žák vyniká nebo je to potřeba pro profesní orientaci. Úprava výstupů nastává u 3.-5. stupně PO.

Organizace výuky – připravuje komfortní prostředí, ve kterém probíhá vzdělávání. Uzpůsobený prostor třídy, úprava režimu výuky, do kterého patří relaxační přestávky, důraz na individuální práci. Další pracovní místo pro žáka, které by mělo být i mimo třídu. Prostorové uspořádání výuky – lavic. Úprava zasedacího pořádku, snížený počet žáků ve třídě, domácí vzdělávání nebo jiné školní zařízení.

Hodnocení – hodnocení je jedno z nejdůležitějších výstupů školní úspěšnosti či neúspěšnosti žáka. Je velmi důležité vysvětlit ostatním žákům ve třídě, že žák s SVP nebude korespondovat s ostatními žáky. Mohlo by dojít k nepochopení, a to by mělo za následek neúspěšnou integraci. Žák s SVP může být hodnocen individuálně (dle schopností a výkonu), metoda dlouhodobého sledování žáka (výkon žáka v průběhu vyučování, připravenost na výuku, různé druhy ověřování získaných vědomostí, zkoušky ústní, písemné, praktické a jiné), rozšířené formy hodnocení (slovní hodnocení).

Intervence – pedagogický, speciálně pedagogický či psychologický zásah ve prospěch žáka. Velmi důležitá je spolupráce rodiny a školy. Dále rozvoj jazykových kompetencí, které vedou ke zlepšení vyjadřovacích schopností, porozumění mluvené řeči, rozšíření slovní zásoby a komunikační dovednosti ve vzdělávání. Rozvoj specifických dovedností jako vnímání, jemná motorika, koordinace oko-ruka, řečové a poznávací funkce, paměť, pozornost, myšlenkové

operace. Nácvik sebeobslužných dovedností, socializace, podpora ze strany pedagogicko - psychologické poradny, speciálně pedagogického centra.

Pomůcky – pomůcky jsou ve výuce velice důležité. Díky nim si žáci lépe osvojí nové učivo, a podporují motivaci k učení. Pomůcky rozdělujeme na didaktické (běžně používané ve školní výuce), speciálně didaktické (usnadňují komunikaci, pohyb, úkoly v běžném životě), kompenzační a reedukační pomůcky (finančně náročné pomůcky, využívají se ke kompenzaci nedostatků a často vyžadují zaškolení učitele i žáka).

Individuální vzdělávací plán – individuální vzdělávací plán se vytváří na základě vyšetření ze školského pedagogického zařízení a žádosti zákonného zástupce žáka. Zpracovává ho škola. Obsahuje údaje o druhu, stupně postižení, identifikační údaje žáka, jmenný seznam pedagogů, kteří se s žákem setkávají v hodinách. V plánu jsou uvedeny informace o úpravách obsahu vzdělávání, úpravy metod a forem výuky, časové rozvržení, hodnocení, seznam pomůcek. Individuální vzdělávací plán je závazný dokument při vzdělávání žáka a je součástí žákovy dokumentace.

Personální podmínky – asistent pedagoga, školní speciální pedagog, školní psycholog, sociální pedagog, poradenský pracovník školského poradenského zařízení, logoped, atd.

Podmínky přijímání ke vzdělávání a ukončování vzdělávání – ředitel uzpůsobí podmínky pro přijímací řízení. Respektuje speciálně vzdělávací potřeby, onemocnění či zdravotní postižení. Umožní přítomnost podporující osoby asistenta. Použití komunikačních systémů, prostředky alternativní a augmentativní komunikace, úprava prostředí. Žáci mají delší časový limit. V případě potřeby je možné prodloužit délku vzdělávání o 2 roky.

(Příloha č. 1 k vyhlášce č. 27/2016 Sb.)

Jan Michalík (2015) uvádí v katalogu podpůrných opatření, další oblasti podpůrných opatření, kterými jsou:

Modifikace vyučovacích metod a forem – metody, principy, postupy, organizační formy, techniky využívané ve výuce, výběr vzdělávacích aktivit, které respektují aktuální situaci ve třídě, individuální práce, jasně sestavené pořadí aktivit během výuky, aby měl žák přehled o průběhu vyučovací hodiny, metody motivace k lepšímu výkonu a trvalému osvojení učiva, prevence únavy pomocí relaxačních technik a vhodných metod, pravidelná kontrola pochopení a osvojení učiva.

Příprava na výuku – domácí příprava žáka s SVP je důležitá, musíme ale pamatovat na to, že žák během vyučování vynaloží spoustu energie a nepřiměřená domácí příprava může vést k frustraci a nechutenství. Proto je důležité zvolit takové postupy, které budou žáka bavit, respektovat individuální zvláštnosti a možnosti rodiny.

Podpora sociální a zdravotní – léčebná režimová opatření (mimořádné přestávky, prostor na osobní hygienu, přístup k nápojům a potravinám.). Odlišné stravování (umožní příjem potravin dle individuálních potřeb žáka, dopomoc při přípravě a podávání stravy). Podávání medikace, spolupráce s externími poskytovateli služeb (lékař, OSPOD, osobní asistent), reedukační a socializační pobyty.

Práce s třídním kolektivem – integrace žáka s SVP do běžné třídy má přísun i pro běžné žáky. Naučí se komunikovat, pomáhat, spolupracovat. Důležitá je pomoc, podpora, vedení a vysvětlení třídního učitele, který se na pozitivním klimatu třídy podílí též. A v neposlední řadě je to velké plus pro žáka s postižením, kde dochází k rozvoji sociálních dovedností, empatie, osobní rozvoj atd..

Úprava prostředí – vytvoření podmínek pro vyučování a učení, které umožní efektivní vzdělávání. Jedná se o úpravu pracovního prostředí (světlo, teplota, akustika, nasvícení pracovních ploch, a jiné). Stavební úpravy (bezbariérový přístup, označení místností, a jiné).

Organizační podmínky – individuální plán, plán pedagogické podpory, karta žáka, uzpůsobení zkoušek.

(Michalík, 2015)

1.2 Stupně podpůrných opatření

Podpůrná opatření jako legislativní termín zahrnují organizační opatření, pedagogické dovednosti, individuální přístup, úpravu organizace a obsah vzdělávání, speciálně pedagogické metody a finanční náročnost. Podle zákona se dělí do pěti stupňů podle obsahu, rozsahu, náročnosti, intenzity znevýhodnění.

„Dítětem, žákem a studentem se speciálními vzdělávacími potřebami se rozumí osoba, která k naplnění svých vzdělávacích možností potřebuje poskytnutí podpůrných opatření. Podpůrnými opatřeními se rozumí nezbytné úpravy ve vzdělávání a školských službách odpovídající zdravotnímu stavu, kulturnímu prostředí nebo jiným životním podmínkám dítěte, žáka nebo

studenta. Děti, žáci a studenti se speciálními vzdělávacími potřebami mají právo na bezplatné poskytování podpůrných opatření školou a školským zařízením“ (§ 16 zákona č. 561/2004 Sb.).

1. Stupeň PO

Podpůrná opatření prvního stupně se aplikují na mírné obtíže žáka (např. drobné obtíže ve čtení, psaní, počítání, pomalé tempo, zapomínání, špatná koncentrace pozornosti). Pomocí drobných úprav výuky a domácí přípravy lze dosáhnout zlepšení. Úpravu výuky navrhuje pedagogický pracovník, který spolupracuje s poradenským pracovníkem školy, žákem a zákonným zástupcem. Podpůrná opatření prvního stupně jsou bez normované finanční náročnosti.

U prvního stupně PO se jedná o žáka, který má dlouhodobé problémy malého rozsahu a intenzity či aktuální nepříznivý zdravotní či psychický stav. Škola zohledňuje sociální a rodinné prostředí, vztahovou síť žáka.

První stupeň podpory navrhuje pedagogický pracovník školy. Bez doporučení školského poradenského zařízení (dále jen ŠPZ). Škola vytváří plán pedagogické podpory (dále jen PLPP), který obsahuje popis obtíží a úpravy metod, forem, práci s žákem. S PLPP je seznámen žák, učitelé, kteří žáka vyučují, a zákonný zástupce. Poskytování PO škola průběžně vyhodnocuje, nejpozději 3 měsíce po zahájení PO. Pokud problémy u žáka přetrvávají a zhoršují se, škola doporučí vyšetření ve školském poradenském zařízení. Pokud PO naplňují speciálně vzdělávací potřeby žáka, mohou žáka podporovat po celou dobu povinné školní docházky či být, v lepším případě, plně zrušeny.

Metoda výuky je zaměřena na posílení oslabených schopností a dovedností žáka. Zohledňují se individuální potřeby žáka, preferované učební styly, sociální status, multisenzorický přístup, a jiné. Správně zvolené metody podporují kvalitu poznávacích procesů, myšlení, paměť, pozornost, rozvíjí učební styly žáka, vnímání, práci s textem. Upevňují zapamatování, které vede k osvojování vědomostí a dovedností prostřednictvím procvičování a opakování. V neposlední řadě motivují žáka k práci a upevňují pracovní návyky.

Organizace výuky spočívá v nastavení pravidel a struktury vyučovací hodiny, aby vše vedlo k posílení koncentrace, motivace, k zapamatování a následnému vybavení učiva. Pro podporu se doporučuje provést změnu zasedacího pořádku, nebo uspořádání třídy dle charakteru výuky a potřebám žáka, výuku volit skupinově či kooperativně, důležité je také zohlednit postavení žáka ve třídě.

Hodnocení musí zohlednit sociální kontext, charakter žákova problému, a přitom vést k posílení motivace a vyhodnocení žakovy úspěšnosti. Formy hodnocení mohou být: Autonomní hodnocení (sebehodnocení), formativní (průběžné), finální (periodické posuzování prospěchu), slovní hodnocení, a jiné.

Intervence pomáhá zmírňovat a předcházet školní neúspěšnosti, zlepšuje průběžnou schopnost žáka, komunikační, sociální dovednosti. Zaměřuje se na rozvoj percepce, grafomotoriky, oblast jemných motorických funkcí. Procvičení a upevnění problematického učiva, koncentrace pozornosti. Zejména při individuální intervenci se učitel zaměří na projevy, deficity funkcí, které jsou nejaktuálnější. Více se intervenci věnuji v kapitole 1.3 Pedagogická intervence.

Pomůcky pro 1. stupeň PO jsou běžné učebnice a učební pomůcky, které má pedagog ve škole k dispozici. Na naší škole je pomůcek málo a většinou jsou všechny rozebrány. Učitelé se je bojí půjčovat, aby se jim vrátily zpět. Toto i další důvody byly pro mě velkou motivací vyrobit pomůcky takové, aby si je zvládl vyhotovit každý učitel, a přitom byly lehké, přenosné, a hlavně použitelné do hodin intervence či běžné výuky.

(Vyhláška č. 27/2016 Sb.)

2.-5. stupeň PO

Podpůrná opatření škola poskytuje neprodleně po obdržení doporučení ze školského poradenského zařízení a písemném souhlasu zákonného zástupce. Žák vyžaduje individuální přístup, úpravu organizace a průběhu vyučování, metody výuky a hodnocení. Ve vyšších stupních úpravu obsahu vzdělávání, sepsání individuálního vzdělávacího plánu, využití speciálních pomůcek, učebnic, podporu v poskytování předmětu speciálně pedagogické péče. Poradenskou pomoc žákovi poskytuje školní metodik, výchovný poradce a speciální pedagog, asistent pedagoga, školní pedagogické zařízení a spolupráce s odborníky (lékař, terapeut, sociální pracovník).

Ve třídě se může vzdělávat nejvýše 5 žáků s podpůrnými opatřeními 2.-5. stupně. Škola průběžně se spoluprací školského poradenského zařízení vyhodnocuje poskytování PO. Pokud opatření nejsou dostačující, doporučí škola vyšetření a poradenskou pomoc ve školském poradenském zařízení. Délka PO může být do konce školní docházky, ale závisí na aktuálním stavu a dalších vyšetřeních žáka. Některá podpůrná opatření 2.-5. stupně mají normovanou finanční náročnost.

(Vyhláška č. 27/2016 Sb.)

Ve své práci se zaměřuji na pedagogickou intervenci, která je součástí podpůrných opatření 1. stupně. Z toho důvodu se 2.-5. stupni PO nevěnuji podrobně.

1.3 Pedagogická intervence

Pedagogická intervence (dále jen PI) je individuální či skupinová pedagogická forma nápravy, která je prováděna ve škole před či po vyučování, v družině či školním klubu, kdy neprobíhá řízená činnost. PI je uvedena v § 4 vyhlášky č. 27/2016 Sb., o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných, v platném znění. „*Pedagogická intervence slouží zejména k podpoře vzdělávání žáka se speciálními vzdělávacími potřebami ve vyučovacích předmětech, kde je třeba posílit jeho vzdělávání, ke kompenzaci nedostatečné domácí přípravy na výuku a k rozvoji učebního stylu žáka.*“

Škola, učitel přizpůsobují parametry PI dle potřeb žáka. O poskytování PI je nutné informovat zákonné zástupce. Právní úprava neurčuje pravidla pro organizaci, neurčuje minimální a maximální časovou délku PI, neurčuje limit počtu žáků ve skupině. Intervence zahrnuje široké spektrum aktivit, např. rozvoj percepce, komunikačních dovedností, nácvik sociálních dovedností, relaxační techniky, rozvoj koncentrace pozornosti, jemné motoriky, grafomotoriky, zlepšení čtenářských dovedností, procvičování a upevňování učiva. Veškeré aktivity a náplň pedagogické intervence vychází ze speciálních vzdělávacích potřeb žáka, které jsou stanoveny v diagnóze, kterou provádí pedagog (MŠMT, 2021).

Pedagogickou intervenci vede učitel, asistent pedagoga, speciální pedagog. O zahájení intervence rozhoduje ředitel školy. Je důležité, aby docházelo k průběžnému hodnocení efektivity a úspěšnosti a k úpravě dílčích cílů. Celkové hodnocení i s dalšími postupy se provádí po 3 měsících zavedené intervence. Když dojde ke zlepšení, je možné intervenci ukončit. Pokud obtíže přetrvávají a zavedené opatření nepřinášejí změnu, nemá smysl v intervenci pokračovat. Žákovi doporučíme vyšetření v poradenském zařízení.

Pedagogická intervence je určena žákům se speciálními vzdělávacími potřebami, žákům s odlišnými životními podmínkami i žákům z jiného kulturního prostředí. PI je neutrální termín, který zahrnuje veškeré aktivity, které ovlivňují žáka, např. edukace, reedukace, poradenství, psychoterapii, léčení rehabilitace. PI slouží k přípravě na vzdělávání, podpoře předmětů, ve kterých zaostávají, kompenzuje nedostatečnou domácí přípravu, rozvíjí znalosti, vědomosti, jazykové kompetence, sociální dovednosti. Jsou to tedy veškeré činnosti, které vykonává učitel,

odborník, rodič ve škole i mimo školu. Cílem je zlepšení aktuálního i budoucího stavu dítěte (Kolektiv autorů, 2010).

Pedagogická intervence má 3 varianty využití:

Přípravu na výuku – zahrnuje i domácí úkoly, zajišťuje pedagog, případně asistent pedagoga.

Podpora rozvoje kompetencí, které jsou ovlivněny žákovo speciální vzdělávací potřebou – zajišťuje pedagog s příslušnou kvalifikací pro daný předmět.

Podpora školy při řešení rizikového chování ve třídě – zahrnuje práci se třídou, vztahy ve třídě, zajišťuje třídní učitel, školní psycholog.

(NÚV,2022)

Pedagogická intervence bývala součástí každého stupně podpůrných opatření, tzn. PO 1.-5. stupně. Součástí podpůrných opatření byla pedagogická intervence a předmět speciálně pedagogická péče. Pedagogická intervence měla časový rozsah, maximální počty žáků a sloužila, jako dnes, k podpoře přípravy žáků na školní vyučování, rozvoji vědomostí, dovedností a postojů (Zákony, 2020).

Pedagogická intervence je součástí Podpůrných opatření 1. stupně od 1.1.2021. Dáno vyhláškou č. 606/2020 Sb. Vyhláška, kterou se mění vyhláška č. 27/2016 Sb., o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných, ve znění pozdějších předpisů (Vyhláška č. 606/2020 Sb.).

1.4 Pedagogičtí pracovníci podílející se na pedagogické intervenci

Důležité je zmínit rozdíl mezi pedagogickou intervencí a předmětem speciálně pedagogické péče. Jak už jsem psala výše, pedagogická intervence je podpora ve vzdělávání žáka, který potřebuje zlepšit výsledky učení, porozumět probírané látce, případně kompenzovat nedostatečnou domácí přípravu. Předmět speciálně pedagogické péče je pro žáky s přiznanými podpůrnými opatřeními 2.-5. stupně. Zahrnuje předměty, které jsou zaměřeny na oblasti potíží. Např. Logopedické obtíže, nácvik sociální komunikace, zraková stimulace, bazální stimulace u žáků s mentálním postižením, a jiné (Vyhláška č.27/2016 Sb.).

Pedagogický pracovník, který je v kontaktu s žákem se speciálními vzdělávacími potřebami, např. speciální pedagog, třídní učitel, výchovný poradce, je nedílnou součástí života žáka na škole. V dnešní době je integrováno několik stovek dětí do běžných základních škol.

Většina z nich je právě na prvním stupni. Školská integrace tak musí být rozvíjena na odborném základě, a ne na kladných lidských vlastnostech. Zásadní požadavek na učitele je odborné speciální vzdělání a samozřejmostí je neustálé sebevzdělávání.

Předpoklady pro výkon činnosti pedagogických pracovníků a ředitelů škol, speciálních pedagogů, asistentů nebo školních psychologů upravuje zákon č. 563/2004 Sb. Zákon o pedagogických pracovnících, v platném znění.

Na PI vzdělání se podílejí:

Třídní učitel

Třídní učitel na prvním stupni by měl mít odborné pedagogické vzdělání ukončené magisterským titulem (§ 7 zákona č. 563/2004 Sb.). Je na něj kladen veliký nárok na přípravu výuky. Příprava hodiny pro žáka se speciálními vzdělávacími potřebami – plnění individuálního plánu či pedagogických opatření. Učitel musí zvládnout rozdělit své působení mezi zdravé žáky a žáky s postižením, kterých bývá ve třídě více než jeden. Nelehkou prací je socializace žáka do kolektivu třídy tak, aby si handicapovaný žák nepřipadal odstrčený, méněcenný a nebyl šikanován. Velmi důležitá je konzultace učitele s rodiči žáka, speciálním pedagogem, či jakýmkoli jiným pedagogickým pracovníkem, který se podílí na vzdělání žáka (Muller, 2001).

Asistent pedagoga

Velmi důležitou roli představují zaměstnanci na pozici asistenta pedagoga. Kvalifikace asistenta je střední vzdělání s maturitou a odpovídající pedagogické vzdělání – SŠ, VOŠ, VŠ zaměřenou na pedagogiku, nebo kvalifikační kurz pro asistenty pedagoga (§ 20 zákona č. 563/2004 Sb.). Asistent pedagoga vykonává přímou pedagogickou činnost ve třídě, kde se vzdělávají děti se speciálními vzdělávacími potřebami. Či vykonává přímou pedagogickou činnost, která spočívá v pomocných pracích ve škole. Asistenti pomáhají žákům se přizpůsobit školnímu prostředí, pomáhají při vyučování, s přípravou pomůcek, dohledem o přestávkách, zajištěním relaxace a uvolňovacích cviků, podporují žáka na cestě k dosažení výukových cílů, spolupracují s vyučujícími, komunikují se zákonnými zástupci. Práce asistenta se odvíjí od diagnózy žáka, kterému poskytují pomoc (Janderková a kol., 2016).

Asistent pedagoga se vyskytuje u PO 2.-5. stupně. Není definováno, že by nemohl pomoci při PI. Na naší škole v prvních třídách asistent pedagoga pomáhá s pedagogickou intervencí.

Speciální pedagog

Speciální pedagog získává odbornou kvalifikaci po absolvování vysokoškolského vzdělání v magisterském programu v oblasti pedagogiky se zaměřením na speciální pedagogiku (Zákon č. 563/2004 Sb.). Zajišťuje činnost školských poradenských pracovišť, koordinuje poradenství ve škole, připravuje a ovlivňuje podmínky pro integraci žáků, vede reedukace, pomáhá vytvářet individuální plány, metodicky vede asistenta pedagoga, poskytuje pedagogickým pracovníkům pomoc a odborné informace, poskytuje konzultační a poradenskou pomoc rodičům, koordinuje spolupráci se speciálně pedagogickým centrem a poradnami, má na starost průběžné vyhodnocování účinnosti navržených opatření (Kucharská a kol., 2013).

Ředitel školy

Ředitelem je fyzická osoba, která získala praxi v přímé pedagogické činnosti nebo ve výzkumu a vývoji v délce 4 roky s odbornou vysokoškolskou kvalifikací (Zákon č.563/2004 Sb.).

Ředitel nevyučuje PI, ale je odpovědný za správu a vedení školy. Při vzdělávání žáka s SVP uskutečňuje ředitel tyto kroky:

- Úprava školní dokumentace;
- Koordinuje realizaci podpůrných opatření;
- Vytváří podmínky pro podporu žáků;
- Zajišťuje odborné vyšetření a získání doporučení pro PO 2-5. stupně;
- Na žádost zákonných zástupců povoluje vzdělávání s individuálním vzdělávacím plánem (dále jen IVP);
- Zajišťuje asistenta pedagoga a finanční prostředky.

(Zákon č. 561/2004 Sb.)

2 Postavení českého jazyka ve vzdělávání žáků

Jazyk a jeho používání se pokládá za zcela samozřejmé a všední. Je to nejdokonalejší a nejužívanější prostředek lidského dorozumívání. Jazyk je jevem společenským. Není člověku vrozen, ale učí se od narození od rodičů, lidí z okolí. Reaguje na změny, k nimž ve společnosti dochází, hlavně v oblasti slovní zásoby. Jazyk plní funkci dorozumivací, komunikační, ale i funkci mentální jakožto nástroj myšlení, funkci estetickou, agitační – přesvědčování, prestižní neboli spisovný, což je prostředkem pro dosažení prestiže ve společnosti (Hubáček a kol., 2002).

Vývoj českého jazyka souvisí s vývojem hospodářského, sociálního, kulturního a politického života. Český jazyk je znám zhruba od 9. století, ale samostatný vlastní český jazyk je sledován od konce 13. století z literárních a jazykových památek vložených do latinských rukopisů. Od počátku 14. století funguje čeština jako poměrně vyspělý jednotný jazyk. V období 12.-16. století docházelo k velkému vývoji češtiny v mluvnici a slovní zásobě a začaly vznikat dialekty neboli místní nářečí. Bohužel podmínky pro rychlý a správný vývoj českého jazyka nebyly vždy příznivé. Například po bitvě na Bílé hoře bylo zaznamenáno dlouhé období úpadku. Opětovný rozkvět nastal v národním obrození, kdy se český jazyk začal opět uplatňovat ve všech oblastech. Velký rozvoj byl zaznamenán i po vzniku samostatného Československa v roce 1918, kdy se český jazyk dostal do všech žánrů, literatury i publicistiky. Rozvoj se zpomalil během 2.světové války. Ale v současné době jsou dostatečné podmínky k všestrannému uplatnění českého jazyka (Hubáček, a kol., 2002).

Český jazyk je základní vyučovací předmět. Díky němu žáci získávají vědomosti do všech ostatních vyučujících předmětů. Český jazyk klade nemalé nároky na psychickou stránku osobnosti žáka, na paměť, pozornost, myšlení, u kterého může být na prvním stupni problém, jelikož žákům přetrvává konkrétní myšlení. Hlavním cílem je naučit žáka vyjadřovat se výstižně a jazykově správně jak v mluveném projevu, tak i psaném. Zvládnutí učiva je předpokladem nejen pro úspěšnou práci ve škole, ale i v dalším životě žáka. V předmětu český jazyk je velice důležité, více než v ostatních předmětech, aby žák učivo ovládl každý školní rok. Mezery, které si ponese do dalších školních let se těžce opravují a doplňují po celý zbytek života. Proto je čeština brána jako velice těžký a tvrdý jazyk, který se špatně učí cizincům nebo žákům kteří mají zdravotní či psychický handicap (Hauser, a kol., 1991).

2.1 Český jazyk v rámcovém vzdělávacím programu

Český jazyk je v rámcovém vzdělávacím programu (dále jen RVP) zařazen do vzdělávací oblasti Jazyk a jazyková komunikace jako Český jazyk a literatura, spolu s cizím jazykem a dalšími cizími jazyky. Vzdělávání v českém jazyce začíná od 1 třídy na základní škole a končí na škole střední. Vzdělávací oblast jazyk a jazyková komunikace má stěžejní postavení ve vzdělávání.

Cílem je rozvoj komunikačních kompetencí, které předávají žákovi znalosti a dovednosti, které mu umožní vnímat, rozumět různým sdělením, správně se vyjadřovat, uplatňovat naučenou gramatiku.

Vzdělávací obsah je tvořen očekávanými výstupy a učivem. Očekávané výstupy mají činnostní povahu a jsou prakticky zaměřené, ověřitelné a využitelné v běžném životě. Žák by měl na konci 5. a 9. ročníku využívat osvojené učivo v praktických situacích a v běžném životě. Očekávané výstupy slouží k závaznému formování učebních osnov ve Školním vzdělávacím programu.

Na 1. stupni je vzdělávací obsah členěn na 2 období. 1. období je pro 1.-3. třídu. 2 období je pro 4.-5. třídu. Minimální časová dotace 1. stupně pro Jazyk a jazykovou komunikaci je 42 hodin, z toho pro Český jazyk a literaturu 33 hodin.

Český jazyk a literatura má komplexní charakter, ale pro přehlednost je rozdělen do tří složek:

Komunikační a slohová výchova – kde se žáci učí číst s porozuměním, správně psát, chápat a rozumět sdělení, mluvit, rozhodovat se a jednat na základě přečteného či slyšeného textu, text kriticky posuzovat a analyzovat. Ve vyšších ročnících se učí posuzovat formální stránku textu a výstavbu.

Jazyková výchova – v této oblasti žáci získávají vědomosti a dovednosti k osvojení spisovné podoby českého jazyka. Jazyková výchova dodává žákovi přesné a logické myšlení, které je předpokladem pro správné a jasné vyjadřování.

Literární oblast – předává žákům znalosti v základních literárních druzích, učí vnímat jejich specifické znaky, záměry autora a formovat vlastní názory o díle, dále učí rozlišovat literární fikci od skutečnosti. Žáci získávají čtenářské návyky a schopnosti tvořivé recepce, interpretace, produkce textu. Literární výchova obohacuje duchovní život.

(RVP ZV, 2021)

RVP stanovuje pro vzdělávání klíčové kompetence. Jsou to získané vědomosti, dovednosti, postoje, hodnoty, které žák uplatní ve škole, ale i ve svém životě bez ohledu na to, co studoval a čím se v budoucnu bude živit. Kompetence na sebe promyšleně navazují a jsou popsány v každém RVP. V RVP ZV se klíčové kompetence uvádějí – Kompetence k učení, komunikativní, k řešení problémů, sociální a personální, občanské a pracovní.

(RVP ZV, 2021)

Kompetence k učení: rozvíjí u žáků dovednosti potřebné k osvojování učiva, předkládají žákům možnosti používání osvojených dovedností z jazykového vzdělávání v jiných oblastech, vedou žáky k systematickému třídění a ukládání informací, umožňují aplikovat naučená pravidla pravopisu a jejich vzájemnému propojování

Kompetence k řešení problémů: vede žáky k tomu, aby samostatně nalézali pravidla, kterými se řídí probírané mluvnické jevy, vede žáky k tomu, aby uměli nalézat chyby v textu a odůvodnit správné řešení.

Kompetence komunikativní: učí žáky správné formulaci obsahu sdělení v rámci probíraných žánrů, nabízí žákům dostatek příležitostí k porozumění probíraných literárních textů, nabízí literární i gramatické učivo, o kterém žáci diskutují, prezentují a obhajují vlastní názor vede žáky ke správné, srozumitelné stavbě větných celků, k vyprávění.

Kompetence sociální a personální: vytváří příležitosti k tomu, aby žáci mohli diskutovat v malých skupinách i v rámci celé třídy, vedou žáky k tomu, aby dokázali požádat o pomoc, aby ji také poskytli, jsou-li požádáni.

Kompetence občanské: předkládá žákům hodnotná díla slovesného dědictví, umožňuje jim nacházet souvislosti podporuje v žácích potřebu literárního projevu, recitace, četby

Kompetence pracovní: dodržování hygienických pravidel pro čtení a psaní, vede žáky k přípravě a udržování jejich učebního prostoru.

(ŠVP, 2018, str. 34)

V českém jazyce je toho spousty, co se žák musí během 1. a 2. období naučit. Např. technika čtení, psaní, komunikační a jazykové dovednosti, práce s literaturou. Ve čtení se dbá na správnost, plynulost, hlasité, tiché a uvědomělé čtení. U techniky psaní se hodnotí čitelnost, pravopis. U komunikace se posuzuje schopnost a dovednost vyjadřování, znalost tvarosloví, výslovnosti.

Pojetí vyučování českého jazyka vysvětluje Svobodová (2003). „*Představuje soubor principů (zásad), na jejichž základě je stanoven cíl a úkoly vyučování mateřskému jazyku, jeho obsah a metody a z nichž vychází koncepce učebnic, metodických příruček a učebních pomůcek*“ (Svobodová a kol., 2003, str. 21).

D. Fontana (2014) připisuje výuce českého jazyka neobyčejný význam. Ve své knize uvádí, že jazyk je prostředkem k vyjadřování citů, názorů, problémů. Nebo vede k hlubšímu porozumění psaného slova.

„*Cílem vyučování českého jazyka v současnosti je to, aby žáci byli schopni komunikovat psaným a mluveným jazykem s takovou úrovní jazykové kultury, která odpovídá jejich věku a schopnostem*“ (Höflerová, 2004, str. 13).

Hlavním cílem českého jazyka a literatury je číst, psát a komunikovat. Autoři (Toman, 2007) a O. Hausenblas (2015) udávají, jako jeden z cílů předmětu českého jazyka, budovat porozumění a vést ke kultivovanému vyjadřování. Výuka by měla žáky vést tak, aby brali spisovný jazyk jako běžný a využívali jej jako vhodnou variantu svého dorozumívání. Výuka českého jazyka by měla zprostředkovat příležitosti k poznání formálnějších situací, kde žáci budou používat kultivovanou a spisovnou řeč.

2.2 Český jazyk ve školním vzdělávacím programu

Školní vzdělávací program (dále jen ŠVP) je kurikulární dokument vytvářen pedagogickými pracovníky a schvalován, vydáván ředitelem školy. Závazným dokumentem pro tvorbu ŠVP je Rámcový vzdělávací program. Obsah může být uspořádán dle předmětů nebo jiných ucelených částí učiva. ŠVP musí být přístupné veřejnosti.

Na škole, kde učím, a ověřovala jsem pomůcky z praktické části, je v ŠVP časová dotace Českého jazyka 60 hodin. Z toho na prvním stupni 42 hodin. V 1.-2. ročníku 9 hodin týdně. 3.-5. ročník 8 hodin týdně.

V každém ročníku je učivo, které může způsobovat žákům problémy. Neporozumí, nepochopí, špatně budou aplikovat gramatiku. Pro pomoc k pochopení a ovládnutí učiva dopomáhají pomůcky. Vypíši přehled učiva po jednotlivých ročnících českého jazyka z našeho školního programu, který se jmenuje „Naše škola“. V přehledu učiva bude zaznamenáno, co by měl žák na konci školního roku ovládat, a které učivo může být pro žáky problémové. Didaktické pomůcky v praktické části jsou zaměřené i na problémové učivo, které se probírá, vysvětluje,

procvičuje na hodinách pedagogické intervence. Vložím do přehledu i názvy pomůcek, které se dají v hodinách využít.

1. třída

Na konci 1. ročníku by měl žák znát všechna písmena, číst věty s porozuměním. Vyjadřuje se spisovně, gramaticky správně a srozumitelně. Zajímá se o knihy, poslouchá literární texty, rozezná pohádku, vyprávění, říkadla, básně. Umí vyjádřit své pocity na přečtený text, dramaturizuje pohádky.

V první třídě dělá žákům největší problém naučit se číst po slabikách, poté po slovech, a nakonec po větách. U psaní bývá problém s písmeny, které se snadno zamění (b-d; r-z; a-o; h-k; m-n) či s písmeny, která se používají minimálně (x,f,g,q).

Z didaktických pomůcek se dá využít: „Obrázky abecedy“, „Slabiky“, „Písmena“, „Abeceda“, „Kostka“.

2. třída

Druhá třída v českém jazyce je zaměřena na souhlásky, samohlásky. Rozlišuje souhlásky tvrdé, měkké, obojetné. Poprvé se žák setkává s pravopisem I/Y právě u souhlásek měkkých a tvrdých. Seznamuje se se slovními druhy, a to s podstatnými jmény a slovesy. Rozlišuje jména obecná a vlastní. Určuje skupiny bě, pě, vě, dě, tě, ně. Rozeznává druhy vět. V literatuře tvoří krátké mluvené projevy. Sestavuje dopis, pohlednici, pozdrav, blahopřání. Umí napsat adresu. Soustředěně naslouchá a předčítá.

Problém začíná u zapamatování si souhlásek a samohlásek. Děti jsou zvyklé, že se učí nazpaměť básničky, říkadla, písničky, ale ne pouze písmena. Mně se osvědčilo i zde využít na zapamatování básničku na souhlásky i samohlásky. Následně nastává problém v I/Y u souhlásek. Spousta dětí napíše íčko, které v tom slově slyší nebo se mu tam líbí. U tohoto učiva jsem hodně využívala pomůcek (hlavně „Kvarteto souhlásek“), žáci byli nadšeni. Měli pocit, že si při hodině hrají.

Z didaktických pomůcek se dá využít: „Slabiky“, „Vláček“, „Kvarteto souhlásek“, „Skládej věty“, „Písmena“, „Rozřazovačka“, „Abeceda“, „Kostka“.

3. třída

Třetí třída začíná být pro žáky těžká. Učí se toho stále více a zjišťují, že pokud mají nedostatky v předešlém učivu, nastane problém s učivem novým, a tak často ztrácí motivaci

a chuť se vzdělávat. Žáci se naučí rozlišit větu a souvětí, rozlišit slova příbuzná, podobná, protikladná. Určují základní skladební dvojici, znají vyjmenovaná slova, určují slovní druhy. V literatuře žák sestavuje souvislé vypravování, popis. Dokáže napsat zprávu, vede telefonní rozhovor. Volně reprodukuje slyšený nebo čtený text. Recituje básně. Rozliší pohádku, povídku, pověst, báseň. Charakterizuje postavy. Vede si čtenářský deník.

Dle vlastní zkušenosti vím, že 3. ročník dělá dětem problémy. Každý měsíc se učí jednu obojetnou souhlásku a k ní vyjmenovaná slova a slova příbuzná. Pokud si žák neosvojil z minulého ročníku podstatná jména a slovesa, bude mít problém se základní stavební dvojicí. V druhém pololetí se učí rozpoznání slovních druhů, které se dětem velmi pletou. Žákům hodně pomohla pomůcka „Domek slovních druhů“, kterou jsem na zeď pověsila hned na začátku školního roku. Pro děti to bylo nové a nebyl to jen plakát s písmeny či obrázky a pomůcku si prohlížely. Když se v druhém pololetí začala využívat, žáci byli nadšeni.

Učiva je dost a je zde velice důležitý přístup učitele, využití pomůcek, a hlavně děti nevystavovat stresu, že něco neumí a už to dávno mají umět. Na vyjmenovaná slova se žáci netěší, doma je s tím straší rodiče či starší sourozenci, a jen co se naučili používat I/Y v souhláskách, je tu další větší a těžší učivo na zapamatování a pravopis I/Y. Mně se osvědčilo nezačínat postupně, ale tím nejjednodušším – vyjmenovaná slova po F, Z. Pak jsem zařadila S, P, B, M, L, V. Každou skupinu jsem při učení doplnila zážitkem. U Z jsme se jeli podívat na Ruzyň, u S jsme ve školní kuchyňce připravovali sýrovou pomazánku, u L jsme pili pelyňkový čaj, atd.

Z didaktických pomůcek se dá využít: „Najdi mě“, „Rozřazovačka“, „Kelímky“, „Abeceda“, „Obrázky vyjmenovaných slov“, „Íčka“, „Domek slovních druhů“, „Kvarteto“, „Nejlepší kamarádi“, „Kostka“.

4. třída

Ve 4. třídě žák rozlišuje slova nadřazená, podřazená, souřadná, slova spisovná a nespisovná. Rozlišuje slova jednoznačná a mnohoznačná. Určuje stavbu slova. Odvozuje psaní I/Y ve vyjmenovaných slovech a slovech příbuzných. Určuje všechny slovní druhy. Umí mluvnické kategorie podstatných jmen a sloves. Spojuje věty spojkami. V literatuře rozlišuje řeč přímou a větu uvozovací. Vytváří osnovu, nadpis, člení projev. Sestavuje telegram, telefonuje. Recituje dětskou poezii, dramatizuje text. Rozeznává literární druhy a žánry. Využívá pojmy ilustrátor, básník, režisér, herec, spisovatel. Ve 4. třídě se učitel hodně věnuje vyjmenovaným slovům a slovním druhům, aby si je žák řádně osvojil a uměl použít.

Nejčastější problém je s mluvnickými kategoriemi podstatných jmen – hlavně určování pádů a vzorů. Vzory podstatných jmen žáci nevidí s nadšením. Zhrozí se, že opět bude nové určování v psaní I/Y. Některé děti mají problém u vzorů moře/kuře, růže/píseň. Vzory rodu mužského a psaní I/Y dělá největší problém.

Z didaktických pomůcek se dá využít: „Najdi mě“, „Domino“, „Blesky pádů“, „Obrázky vyjmenovaných slov“, „Íčka“, „Domek slovních druhů“, „Kvarteto“, „Doplňovačka“, „Země město sloves“, „Vzory podstatných jmen“, „Kořeňák“, „Nejlepší kamarádi“, „Kostka“.

5. třída

Žák na konci 5. ročníku odůvodňuje pravopis s ohledem na tvoření slov. Používá předpony s, z, vz; předložky s, z; předpony v, ob. Rozeznává zdvojené souhlásky. Ve slovech dělí slova na konci řádku. Používá vyjmenovaná slova a slova příbuzná. Skloňuje podstatná jména a určuje jejich pád, číslo, rod a vzor. Třídí přídavná jména. Určuje slovesa a určuje u nich osobu, číslo, čas a způsob. Třídí zájmena, číslovky. Určuje podmět několikanásobný a nevyjádřený. Osvojí si shodu podmětu s přísudkem. V literatuře sestavuje osnovu textu. Popisuje předmět, děj, píše dopis, pohlednice, SMS, e - mail, telegram, objednávky a přihlášky, inzeráty. Vyplňuje tiskopisy, poukázky, průvodky, podací lístky. Sestaví osnovu vyprávění na jejím základě vytváří krátký mluvený, písemný projev s dodržení časové posloupnosti. Čte plynule, s porozuměním a procítěně s prvky přednesu, potichu i nahlas přiměřeně náročné texty. Vyjadřuje své pocity a dojmy z přečteného textu, zaujímá postoj k hlavním postavám a formuluje základní myšlenku díla. Orientuje se v dětské literatuře a vede si čtenářský deník. Vyhledává a vymýšlí rýmy, recituje, dramatizuje povídky a pohádky. Tvoří vlastní literární texty na dané téma. Navštěvuje divadla a kina.

Poslední ročník prvního stupně je především opakovací. Je více prostoru na dovysvětlení, procvičování, upevňování učiva. Žáci mívají problém v používání předpon s,z,vz, v,ob. Psaní I/Y ve shodě podmětu s přísudkem.

Z didaktických pomůcek lze využít na procvičování učiva většinu pomůcek z praktické části.

(ŠVP, 2018)

3 Faktory ovlivňující vzdělávání a poskytování pedagogické intervence

V průběhu vývoje dítěte se na jeho vývoji podílí řada faktorů. Rodiče ovlivňují jeho fyzický i psychický vývoj ihned od narození a dítě je součástí socializace. S přibývajícím věkem se začleňuje do společnosti, navazuje kontakty. Před nástupem do školky se učí sebeovládání, sebekontroly. V mateřské škole se učí komunikovat s vrstevníky, učiteli. Učí se ovládat emoce, spolupráci, půjčovat si, vracet, soustředit se. S nástupem do základní školy dítě proniká do třídního kolektivu, poznává autoritu učitele a má před sebou povinnosti, které musí zvládnout. Po celou dobu vývoje, dítě podporují rodiče, kteří jsou velmi silným a důležitým činitelem ve vývoji. Dobře fungující rodinné prostředí má správný vliv pro rozvoj psychický i fyzický. Dalším faktorem, který dítě ovlivňuje je škola. Na dítě působí nejen kolektiv, ale i učitel, který má výjimečnou pozici ve vzdělávání. Učitel má mnoho povinností, ale důležitá je v této profesi láska, která ho vede k učení a k dětem. Protože jen učitel, který vnímá, pozoruje, komunikuje, má zájem, dokáže včas rozeznat problémy, poruchy, které ovlivňují vzdělávání dítěte. Nedostatek pozornosti a zájmu může mít za následek rozvoj poruch, které pak ovlivňují vzdělávání dítěte.

Pedagogická intervence je vhodná pro žáky, kteří mají zdravotní omezení, delší nemoc, nezvládli distanční výuku, mají nedostatečné výsledky v dosahování očekávaných výstupů, špatné rodinné prostředí, střídají školy např. z důvodu střídavé péče, jsou nesamostatní při plnění úkolů jak při výuce, tak v domácím prostředí. Pedagogickou intervencí může navštěvovat i žák nadaný, ovšem jeho nadání se rozvíjí hlavně v předmětech jako je přírodověda, dějepis, zeměpis.

(MŠMT, 2021)

Faktorů ovlivňující vzdělávání je velké množství. Vybrala jsem ty, se kterými se nejčastěji setkáme na PI.

3.1 Sociální prostředí dítěte

Dítě se socializuje již od narození. Nejprve v náruči matky, následně u otce a poté s celou širší rodinou. Rodina je základním činitelem vývoje. Velký sociologický slovník uvádí, že rodina je *„Nejdůležitější společenská skupina a instituce, která je základním článkem sociální struktury i základní ekonomickou jednotkou a jejímiž hlavními funkcemi je reprodukce trvání lidského biologického druhu a výchova, respektive socializace, potomstva, ale i přenos kulturních vzorů a zachování kontinuity kulturního vývoje“* (Linhart, a kol., 1996, str. 940).

Rodina by měla být primární skupina, ve které každý najde emoční zázemí, bezpečí, jistotu, uznání, místo elementárních zkušeností i základ pro vstup do společnosti. Rodina plní sociální funkce, které spolu vzájemně souvisí. A jsou to funkce:

Biologická a reprodukční funkce;

Emocionální funkce a tvorba domova;

Ekonomická funkce;

Socializační a výchovná funkce.

(Havlík, Kořá, 2007)

Bohužel se v dnešní době často setkáváme s dětmi, které tento základ nemají a negativně se tím odvíjí celé jejich vzdělávání i navazování kontaktů. Podle Dunovského (1999) rodina pečuje o dítěte dostatečně, nedostatečně nebo vůbec. Příčin nedostatečné péče může být několik. Např. nezralost rodičů, psychické problémy, disharmonická osobnost dítěte, porucha struktury rodiny, rodiče se nedokáží o dítě postarat. Pokud rodina neplní své funkce, dítěti se nedostává dostatečné a kvalitní péče. Rodina tedy selhává. Dítě si neosvojuje základní vzorce chování, nemá návyky, nemá správně nastavený žebříček hodnot, neučí se orientaci v sociálních a kulturních interakcích, má špatnou orientaci ve společnosti, v dítěti se nevyvíjí sociální a morální citění a v neposlední řadě dítě není motivováno k rozvoji a pochopení významu pro vstup do školy. Vágnerová (2000, str. 142) doslova říká *„Pokud dítě nechápe smysl školního vzdělání, stává se pro ně škola zbytečnou povinností, kterou respektuje pouze formálně. V tomto případě je problém v sociálním prostředí dítěte. Pro setrvání v něm nemá vzdělání dítěte význam, ani obecně, ani nemá smysl pro identitu dítěte. Veškerá snaha dítěte po úspěchu se v tomto prostředí nezhodnotí, nemá význam. Dítě brzy pozná, že jeho snaha není oceněna a samo se přestane učit. Postoj rodiny je chybou, která má základ již v hodnotovém systému rodiny,*

který dítě přijímá. Neúspěchy dítěte z tohoto prostředí mohou být již předem sociálně zakódovány.“

Pokud má dítě nedostatek v sociální výbavě do života, dochází k selhání adaptace ve škole a zvládnutí učiva, ale i k problému v komunikaci. Dítě nemá předlohu kvalitního komunikačního modelu. Nezná vyprávění, neumí vyjádřit své myšlenky, nechápe požadavky, které jsou na něj kladeny a neumí navázat kontakt s vrstevníky.

Žáci s odlišnými kulturními a životními podmínkami jsou rozděleni do tří kategorií:

„Kategorie K – skupina žáků, jejichž speciální vzdělávací potřeby vyplývají zejména z odlišného kulturního prostředí v rodině žáka, malé znalosti kultury české společnosti, omezené znalosti vyučovacího jazyka včetně užívání jiného než vyučovacího jazyka v rodině žáka.

Kategorie Z – v zahajovacích výkazech základních škol je využívána pro označení žáků, jejichž SVP vyplývají zejména z jiných životních podmínek v rodině žáka – obvykle se jedná o dlouhodobě se vyskytující životní okolnosti, např. sociální vyloučení, výraznou chudobu nebo jiné.

Kategorie V – speciální vzdělávací potřeby v kategorii V vyplývají z kombinace více faktorů uvedených v bodech K a Z (např. příslušníci etnických menšin, pokud se v rodině nehovoří vyučovacím jazykem, platí odlišná kulturní pravidla a rodina je sociálně vyloučená).“

(NPI, 2021)

3.2 Žáci s odlišným mateřským jazykem

V České republice se v současné době vyskytuje velké množství žáků s odlišným mateřským jazykem, kteří potřebují vzdělání. Tito žáci byli v odborné literatuře, legislativě, ve sdělovacích prostředcích označováni jako žáci-cizinci. Dnes se více používá označení žák s odlišným mateřským jazykem. Je to i z důvodu, že podporu ve vzdělávání potřebují cizinci, děti z migrantských rodin, děti z bilingvních rodin nebo děti krajanů, kteří se vrací zpět do České republiky. Všechny tyto děti patří do skupiny žáků se speciálně vzdělávacími potřebami a je nutné přijmout podporná opatření (Kendíková, 2016).

Základní pravidla vzdělávání žáků s odlišným mateřským jazykem jsou ustanovena v §20 zákona č. 561/2004 Sb. Vzdělávání cizinců a osob pobývajících dlouhodobě v zahraničí.

Podle kterého mají všichni právo na vzdělávání. Pro žáky-cizince je zajištěn příslušný krajský úřad, který se stará nejen o přípravu začlenění do vzdělávání, ale zajistí přípravu pedagogických pracovníků. Ministerstvo školství stanoví formu, obsah, organizaci bezplatné přípravy na vzdělávání (§20 zákona č. 561/2004 Sb.).

Organizace vzdělávání pro jazykovou přípravu je podrobně rozepsána ve vyhlášce č. 48/2005 Sb. O základním vzdělávání a některých náležitostech plnění povinné školní docházky, v platném znění. Krajský úřad se zřizovatelem školy určuje školy, ve kterých bude jazyková příprava probíhat. Konkrétní třídu zřizuje ředitel dané školy. Ředitel zařadí žáka-cizince do přípravy po podání žádosti zákonného zástupce, dojde k tomu do 30 dnů od podání žádosti.

Jazyková příprava může probíhat během vyučování nebo po vyučování, záleží na domluvě se zákonnými zástupci. Celková délka je maximálně 200 hodin po dobu 10 měsíců. Skupina má nanejvýš 10 žáků. Obsah výuky je dán v RVP v očekávaných výstupech oboru Cizí jazyk. Absolvování jazykové přípravy se zaznamenává do dokumentace žáka a škola vydá jedinci osvědčení o absolvování kurzu.

(Vyhláška č. 48/2005 Sb.)

Žáků s odlišným mateřským jazykem bude stále více přibývat. Je to hodně dáno situací, která se teď děje ve světě. Proto by školy a jejich pedagogičtí pracovníci měli být kvalitně připraveni, aby vzdělávání probíhalo kvalitně.

3.3 Specifické poruchy učení

Žáci se specifickými poruchami učení (dále jen SPU) mají obvykle podpůrná opatření 2.-3. stupně a předmět speciálně pedagogické péče. Žáci s hraniční poruchou nemusí mít PO2, ale PO1 a zavedenou pedagogickou intervenci, která je uzpůsobena jejich možnostem a limitům. Proto jsem SPU zařadila do samostatné kapitoly.

Specifické poruchy učení jsou v dnešní společnosti velmi známé téma. Klade se stále větší důraz na vzdělávání, díky tomu SPU vystupují stále více do popředí. Počátky ovšem můžeme hledat již ve starověku. Specifické poruchy učení jsou známy pod pojmem vývojové poruchy učení (VPU) či specifické vývojové poruchy učení (SVPU). V současné době je legislativně dán termín specifické poruchy učení. Přívlastek „specifická“ nese porucha proto, že má svá

specifika, a to jak v příčinách, tak i v etiologii a projevech. Přívlastek „vývojová“ se uvádí z důvodu, že se jedná vždy o poruchu vrozenou a vznikající na určitém stupni vývoje jedince.

V zahraničí se používají pojmy learning disability (USA), specific learning difficulties (Británie), dyslexie (Francie), Legasthenie, Kalkulasthenie (Německo). Pojem dyslexie je v zahraničí často chápán jako souhrnné označení všech poruch. U nás je souhrnné označení SPU (Skutil a kol., 2011).

Terminologie je u různých autorů odlišná, jinak tomu není ani v zahraniční literatuře. Obecně jsou specifické poruchy učení definovány jako „*Neschopnost naučit se číst, psát a počítat pomocí běžných výukových metod za průměrné inteligence a přiměřené sociokulturní příležitosti*“ (Jucovičová a kol., 2008 str. 9).

Selikowitz (2000) pak specifické poruchy učení definuje jako „*Neočekávaný a nevysvětlitelný stav, který může postihnout dítě s průměrnou nebo nadprůměrnou inteligencí, charakterizovaný významným opožděním v jedné nebo více oblastech učení*“ (Selikowitz, 2000 str. 11).

Pipeková (1998, str. 100) vykládá specifické poruchy učení jako: „*Souhrnné označení různorodých skupin poruch, které se projevují zřetelnými obtížemi při nabývání a užívání takových dovedností, jako je mluvení, porozumění mluvené řeči, čtení, psaní, matematické usuzování a počítání. Tyto poruchy jsou vlastní postiženému jedinci a předpokládají dysfunkci centrálního nervového systému. I když se porucha může vyskytnout souběžně s jinými formami postižení nebo souběžně s jinými vlivy prostředí.*“

V knize, která je věnována dětem, které mají specifické poruchy učení vysvětlují terminologii takto „*Každý člověk se učí svým vlastním způsobem a tempem. Některé děti umějí číst ještě, než začnou chodit do školy. Jiné se to naučí od svých učitelů. A některým dětem bude čtení dělat vždycky potíže. Jiné zase zápolí s pravopisem nebo s matematikou. A o některých dětech, jenž mají ve škole těžkosti s učením, říkám, že mají specifické poruchy učení*“ (Fisher a kol., 2012 str. 14).

Na výše uvedených definicích můžeme vidět, jak se vyvíjí výzkumy a poznatky, vyvíjí se i definice a pojetí SPU. Jako paní učitelce, která se s dětmi, které mají SPU setkává denně, mě zaujaly zejména definice od pana Fishera a paní Pipekové. Od paní Pipekové je definice podrobná a výstižná. Proto, aby děti pochopily, co se s nimi děje a co mají za problém se mi líbí vysvětlení od pana Fishera. Hodně se s tím setkávám, že rodiče nevědí, jak svému dítěti vysvětlit, co pojem SPU znamená.

3.3.1 Základní pojmy

Specifické poruchy učení je termín, který označuje skupinu obtíží, které se projevují při osvojování a užívání řeči, psaní, čtení, počítání, malování atd. Obtíže vznikají na podkladě dysfunkcí centrální nervové soustavy a mají individuální charakter. Pro seznámení s danou problematikou je třeba nejprve vymezit základní pojmy.

Předpona dys

Řecká předpona dys- obecně označuje něco negativního, zhoršení nebo poruchu, např. dysfunkce znamená porušenou činnost funkce. Zatímco afunkce označuje ztrátu funkce, která již byla vyvinutá. S předponou dys- se píše především odborné lékařské nebo psychologické termíny. V níže uvedených pojmech předpona dys- znamená nedostatečný a nesprávný vývoj dovednosti. Druhá část názvu je přejata z řeckého pojmenování dovednosti, která je postižena (Zelinková, 2003).

Dyslexie – specifická porucha čtení

Žák má problém si běžnými výukovými metodami osvojit dovednost čtení.

Dysgrafie – specifická porucha grafického projevu

Žák má problém si osvojit jednotlivá písmena, spojení hlásky s písmenem, napodobení tvaru a celkovou úpravou písemného projevu.

Dysortografie – specifická porucha pravopisu

Žák není schopen aplikovat správně naučená gramatická pravidla do písemného projevu.

Dyskalkulie – specifická porucha matematických schopností

Žák má problém se zvládnutím základních početních výkonů.

Dyspinxie – specifická porucha kreslení

Žák má nízkou úroveň kresby, potíže s perspektivou, zobrazení modelů.

Dysmúzie – specifická porucha v osvojování hudebních dovedností

Dyspraxie – Specifická porucha obratnosti

Porucha, která postihuje osvojování, plánování a provádění volných pohybů.

Specifické poruchy učení jsou zařazeny také v Mezinárodní klasifikaci a souvisejících zdravotních problémů z roku 2010 (dále jen MKN-10). Práce na MKN-10 probíhala ve spolupráci se zdravotníky, řadou odborníků. Klasifikace je pravidelně aktualizována a revizována. V MKN-10 jsou specifické poruchy učení zařazeny do diagnostické kategorie F81 – Specifické vývojové poruchy školních dovedností

F81 Specifické vývojové poruchy školních dovedností

F81.0 Specifická porucha čtení

F81.1 Specifická porucha psaní a výslovnosti

F81.2 Specifická porucha počítání

F81.3 Smišená porucha školních dovedností

F81.8 Jiná vývojová porucha školních dovedností

F81.9 Vývojová porucha školních dovedností nespecifikovaná

V MKN-10 jsou specifické vývojové poruchy školních dovedností diagnostikovány jako poruchy, při nichž je porušen normální způsob získávání dovedností od časně fáze vývoje. Uvádí, že porucha není následkem nedostatečné příležitosti k učení, následkem mentální retardace či získaným poraněním ani onemocněním mozku (MKN-10, 2022).

3.4 Specifické poruchy chování

V dřívějších dobách nebyly specifické poruchy chování známy. Dítě, které trpělo touto diagnózou se ve společnosti vnímalo jako problémové. Projevy byly pro okolí nežádoucí, rušivé, otravné a nepřiměřené věku. Později se tato porucha označovala termínem „deficity“ neboli závada. Byla to forma nepřizpůsobivosti, nízké sociální dovednosti a nedostatečných návyků. Děti porušovaly běžná pravidla, ale nepřekročily hranice zákonů. Dnes jsou poruchy chování známé pod pojmem problémové chování. Problémy mají trvalejší charakter a takovou intenzitu, že omezují v každodenním životě. Prosazuje se i termín z anglické literatury (emotional and behavioral disorders) což znamená „děti a mládež s poruchami emocí a chování“ (Michalová, 2007).

Viktor Lechta ve své knize mluví o poruchách „*Při poruchách chování se zdůrazňuje jejich socializační aspekt, protože se vyznačují nerespektováním sociálních norem, problémovými vztahy a často agresivitou*“ (Lechta, 2016, str. 363).

V knize SPU a ADHD od Dity Janderkové a kol. (2016) jsou poruchy chování rozděleny na specifické a nespecifické. Nespecifické poruchy vznikají díky špatnému výchovně sociálnímu, psychickému podkladu. Specifické poruchy chování vznikají z neurobiologického původu.

Mezinárodní klasifikace nemocí charakterizuje SPU jako „*Opakované a přetrvávající agresivní, asociální nebo vzdorovité chování. Takové chování by mělo výrazně překročit sociální chování odpovídající danému věku, mělo by být proto mnohem závažnější než běžné dětské zlobení nebo rebelantství dospívajících a mělo by mít trvalejší ráz*“ (MKN-10, 2022).

SPU jsou zařazeny do diagnostické kategorie F90 – Poruchy chování a emoci s obvyklým nástupem v dětství a v dospívání.

F90 Hyperkinetické poruchy

F91 Poruchy chování

F92 Smíšené poruchy chování a emoci

F93 Emoční poruchy s nástupem specifickým pro dětství

F94 Poruchy sociálních funkcí s nástupem v dětství a dospívání

F95 Tiky

F98 Jiné poruchy chování a emoci s obvyklým nástupem v dětství a dospívání

(MKN-10, 2022)

U specifických poruch chování se setkáváme s různými variantami.

Syndrom ADHD - Attention Deficit Hyperactivity Disorder

Jedná se o poruchu pozornosti a hyperaktivitou. Častěji se vyskytuje u chlapců.

Syndrom ADD - Attention Deficit Disorder,

Porucha pozornosti bez hyperaktivity. Žák se nedokáže dlouhodobě soustředit na jednu činnost či podnět. Nerozdělí pozornost na jednotlivé podněty či za sebou následující kroky.

Syndrom ADHD/ADD

Jedná se o syndrom s převahou impulzivity a hyperaktivity. Žák má sklon k nadměrné a neúčelné aktivitě. Nedokáže tlumit, regulovat či aktivovat vlastní reakce. Problém je i v pozornosti.

Hyperaktivní typ

Projevuje se neklidem, zvýšenou pohyblivostí, neúčelnou motorickou aktivitou a neposedností. Pracovní tempo bývá až moc rychlé. Reakce jsou ukvapené a pohyby neuspořádané, chaotické.

Hypoaktivní typ

Dítě je bez zájmu, objevuje se časté snění s výpadky pozornosti, snížená aktivita, pracovní tempo je pomalé a reakce s dlouhými latencemi.

(Janderková, a kol., 2016)

3.5 Žáci s mentálním postižením

Mentální postižení je dle mého názoru to nejhorší, co může člověka potkat. Činí člověka v běžné populaci tak odlišného od ostatních, že někteří lidé je označují za „blázny“. Ale představit si a vžít se do běžného života s tímto handicapem je nemožné. Zrakové, sluchové i tělesné postižení si člověk může zkusit, ale simulovat člověka s mentálním postižením je nemožné. Proto by lidé neměli soudit ostatní jen podle prvního pohledu, dojmu.

Mentální postižení neboli mentální retardace pochází z latinských slov mens (mysl, duše) a retardare (opozdit, zpomalit). Jedná se o syndromatické postižení, které postihuje psychické schopnosti a celou lidskou osobnost. Má tedy vliv na vývoj rozumových schopností, sociální vztahy, pracovní uplatnění a společenský život (Slowík, 2020).

Mentální postižení lze definovat i z přístupu.

Přístup biologický – postižení v důsledku trvalého organického či funkčního poškození mozku, chorobné procesy v mozku.

Přístup psychologický – snížená úroveň rozumových schopností, které se měří pomocí standardizovaných IQ testů.

Přístup sociální – problémy s dezorientací ve společnosti i ve světě, jedinec není schopen samostatně zvládat socializaci.

Přístup pedagogický – snížená schopnost učit se i s využitím specifických metod, forem, pomůcek.

Přístup právní – jedinec není způsobilý k samostatnému právnímu jednání.

(Slowík, 2020)

Milan Valenta ve své knize rozděluje terminologii na Mentální postižení a mentální retardaci. Mentální postižení je širší pojem, který zahrnuje hraniční pásmo kognitivně-sociální disability což má za následek znevýhodnění osoby ve vzdělávání na běžné základní škole. Mentální retardaci dále vymezuje na vývojovou poruchu rozumových schopností, která snižuje řečové, pohybové, kognitivní, sociální schopnosti (Valenta a kol., 2018).

Právě slovo mentální retardace způsobuje rozdělení společnosti. Někteří s pojmem souhlasí a ostatním přijde hanlivé. V mezinárodním kontextu se tedy pojem mentální retardace nahradil termínem intelektové postižení (intellectual disability). Koncept dle Americké asociace pro intelektová a vývojová postižení (American Association on Intellectual and Developmental Disability) a Světové zdravotnické organizace.

Mentální retardace dle MKN-10 je „*Stav zastaveného nebo neúplného duševního vývoje, který je charakterizován zvláště porušením dovedností, projevujícím se během vývojového období, postihujícím všechny složky inteligence, to je poznávací, řečové, motorické a sociální schopnosti. Retardace se může vyskytnout bez nebo současně s jinými somatickými nebo duševními poruchami*“ (MKN-10, 2022).

10 - Mezinárodní klasifikace nemocí člení mentální retardaci do následujících kategorií:

F 70 Lehká mentální retardace

F 71 Střední mentální retardace

F 72 Těžká mentální retardace

F 73 Hluboká mentální retardace

F 78 Jiná mentální retardace

F 79 Neurčená mentální retardace

„Stupeň mentální retardace se obvykle měří standardizovanými testy inteligence. Může to být ovšem nahrazeno škálami, které určují stupeň sociální adaptace v určitém prostředí. Taková měření škálami určují jen přibližně stupeň mentální retardace. Diagnóza bude též záviset na všeobecných intelektových funkcích, jak je určí školený diagnostik“ (MKN-10, 2022).

V pedagogické intervenci se setkáme s žákem, který má mentální subnormu neboli slaboduchost. Termín se používá pro poruchy intelektu nedosahující stupně mentální retardace. Jde o přechod mezi normou a mentální retardací. Žák je zařazen do běžné školy, bez speciálních pomůcek, IVP, ale jeho prospěch je velmi špatný (Marková, a kol., 2006).

3.6 Školní zralost a připravenost dítěte

Nástup do školy je pro dítě velkým životním mezníkem. Ze světa hraní vstupuje do světa povinností. Na dítě jsou kladeny nároky v učivu, chování, pozornosti, organizaci života. Podřizuje se časovému rozvrhu, programu, který je pevně stanoven, musí se naučit komunikovat se spolužáky, ale i přijmout autoritu učitele. Pro splnění všech požadavků je důležitá školní zralost a připravenost. Pokud žák připravený není, může nastat spousta starostí a problémů. Žák poté nerad chodí do školy, nepřijímá autoritu učitele, špatně navazuje kontakty, ale také má problémy s pochopením nové látky, samostatným plněním úkolů, nezvládá práci s učebnicemi, má nedostatečné výsledky, nemá motivaci. S takovými žáky se setkáme na pedagogické intervenci. Proto jsem školní zralost a připravenost zařadila do této kapitoly.

V poslední době se často setkáváme s termíny zralost a připravenost. Jsou to termíny, které se vzájemně překrývají, ale přesto je každý trochu jiný. Náplní obou je zjištění, zda je dítě připraveno na nástup do školy. Školní připravenost zkoumá připravenost dítěte na roli žáka. Zkoumá řeč dítěte, chování, sebeobsahu, samostatnost, aktivitu, motorickou oblast, grafomotoriku, pozoruje dítě při hře, činnosti, která je záměrná i nezáměrná a věnuje se emočnímu prožívání dítěte. Školní zralost sleduje jednotlivé oblasti. Oblast tělesnou, rozumovou, percepčně motorickou, citovou a sociální. Jsou to tedy vnitřní vývojové předpoklady, které závisí na zrání centrální nervové soustavy. Přiměřená zralost centrální nervové soustavy je nezbytná (Otevřelová, 2016).

Dítě, které má nastoupit na povinnou školní docházku do první třídy a má zvládnout požadavky, které na něj budou kladeny, musí být zralé a připravené.

Eva Dandová (2018) ve své knize uvádí v souvislosti se školní zralostí tři její složky. Ty jsou fyzická zralost, psychická zralost, sociální a emocionální zralost.

Fyzická zralost

Dítě dozrává pro školní docházku přibližně v 6 letech. Fyzická zralost je spojena s růstem, tvarováním postavy a počátkem výměny chrupu. Ve starší literatuře se můžeme setkat s pojmem Filipínská míra a Kapalínův index. Jsou to testy, které také zjišťují, zda je dítě způsobilé pro školu. Pediatři je využívají dodnes. Filipínská míra je orientační zkouška tělesné zralosti. (Např. Sáhni na nos, zakryj si pravou rukou ústa, sedni si na zem, zvedni pravou nohu a zatleskej pod kolenem). Kapalínův index zjišťuje poměr míry a váhy dítěte. (Např. 120 cm vysoké dítě s váhou 20 kg má ideální věk pro nástup do školy 6 let. $120:20=6$.)

Psychická zralost

Psychickou zralost označuje celá řada aspektů. Důležitá je úroveň poznávacích procesů. Rozvoj analyticko-syntetické činnosti, kapacita paměti by měla mít schopnost záměrného zapamatování, v myšlení by se dítě mělo odpoutat od egocentrismu, chápání světa by mělo být víc realistické, fantazie by se měla snižovat, přechod od názornému myšlení k logickému, žák se záměrně soustředí po určitou dobu, probíhá zájem o hru, ale i činnosti, které mají podobu školních úkolů – vyplňování dětských časopisů. Dítě je samostatné, aktivní a v pracovním tempu stačí ostatním dětem. Velice důležitá je i úroveň řeči, kdy by žák měl správně vyslovovat, měl by mít bohatou slovní zásobu. Žák by měl mít správný úchop tužky, vospělou grafomotoriku.

Sociální a emocionální zralost

Dítě, které nastoupí školní docházku je připraveno se odloučit na určitou dobu od rodiny. Dokáže na sebe vzít roli školáka, navazovat nové vztahy a přijímat nové autority. Žák se dokáže podřídit frontální formě práce ve skupině, kooperuje a plní požadavky. Emočně je dítě stabilnější, dokáže potlačit afektivitu, reguluje přání, chování i potřeby.

(Dandová, a kol., 2018)

Pokud není dítě tělesně a duševně vospělé, je lepší zažádat o odklad školní docházky o jeden školní rok. K žádosti o odklad je nutné doložit vyjádření školského poradenského zařízení, odborného lékaře nebo klinického psychologa. Odklad se dává dětem, u kterých dochází k opoždění vývoje nebo je vývoj nerovnoměrný. Je velice důležité porovnávat všechny složky,

které tvoří školní zralost. Nezralé dítě je ohroženo selháním, neúspěchem a nechutenstvím pro další vzdělávání (Jucovičová, a kol., 2014).

4 Didaktické pomůcky vhodné do hodin pedagogické intervence

V praktické části diplomové práce se věnuji výrobě a popisu didaktických pomůcek, které lze využít v hodinách pedagogické intervence, stejně tak jako v hodinách českého jazyka.

Didaktické pomůcky jsou předměty, které žákům napomáhají k názornosti, usnadňují výuku, udržují delší pozornost, motivují, učivo se stává zajímavějším, umožňují žákům utvořit si konkrétní představu o probíraném učivu a pomáhají osvojené vědomosti využívat v praktických situacích. Žáci s pomůckou mohou manipulovat, uplatní tak více smyslů k osvojení učiva. Pomůcky aplikujeme v souladu s potřebami konkrétního žáka (Katalog podpůrných opatření, 2015-2022).

Každá mnou vytvořená pomůcka obsahuje obrázek, název, popis, jakému učivu je určena, ročník, dále postup výroby pomůcky a práce s pomůckou. U každé pomůcky jsem se snažila vytvořit i několik způsobů využití. Pomůcky jsou obohaceny reflexí od učitelek ze školy, které učí pedagogickou intervencí nebo český jazyk ve své třídě.

Pomůcky byly ověřovány na základní škole v Kostelci nad Černými lesy. V roce 2020 jsem zde vedla pedagogickou intervencí pro žáky čtvrtého ročníku, do doby, než se uzavřely školy. Didaktické pomůcky pro první a druhý ročník jsem měla možnost ověřit u paní učitelky, která vedla intervencí pro první a druhou třídu dohromady. Pomůcky pro třetí třídu jsem vyzkoušela v pedagogické intervenci paní učitelky, která vyučuje tento předmět. Žáci, se kterými jsem pracovala, trpí dyslexií či dysgrafií. Ve spojené první a druhé třídě byli na intervenci pouze dva žáci. Ve třetí třídě bylo ve skupině žáků pět. V mé skupině intervence byli žáci čtyři. Převažovali chlapci. Holčičky jsem měla pouze dvě ve třetí třídě. Intervence ve třetí třídě probíhala ráno před začátkem školní výuky. Na dětech byla znát únava a nechut' pracovat. Zapojovala jsem hodně pohybové činnosti a práce s pomůckou v pohybu. Ostatní intervence probíhaly hned po ukončení běžného rozvrhu. Byl znát velký rozdíl. Odpolední skupina byla živější, rádi pracovali, povídali. Mohla jsem zapojit více práce v lavicích.

4.1 Slovní zásoba

Didaktická pomůcka: Obrázky abecedy

Učivo: Rozvíjení slovní zásoby

Ročník: 1. ročník

Výroba pomůcky, potřebné materiály, čas pro výrobu:

Tvrdý papír, fixy, pastelky.

Na kartičky nakreslit k písmenu abecedy alespoň 5 obrázků.

Obrázky abecedy jsem kreslila pouze černou fixou a nevybarvila. Práce jednoho písmena trvala cca 30 minut. Volila jsem obrázky, které žáci dobře znají a dají se jednoduše popsat. Obrázky zvířat, věcí, postav z pohádek, jídlo, přírodu.

Cíl intervence:

- Rozvíjet slovní zásobu;
- Koncentrovat pozornost;
- Rozvíjet představivost, myšlení, kreativitu;
- Osvojení písmen abecedy;
- Rozvíjet pravolevou orientaci;
- Nácvik sluchové paměti.

Motivace a práce s pomůckou:

Paní učitelka pustí nebo předzpívá písničku „Abeceda“ od Dády Patrasové. Co dnes budeme procvičovat? Kdo to podle písničky poznal? Dneska si procvičíme jednotlivá písmena abecedy. K abecedě máme obrázky, se kterými budeme teď pracovat.

Žáci pojmenují, co je na obrázku.

Odpovídají, na jaké písmeno obrázek začíná.

Popis obrázku: Jeden žák stojí před tabulí. Paní učitelka mu vybere obrázek, který popíše ostatním. Může popsat, jak zobrazený předmět vypadá, k čemu se používá, zda je to živé či neživé, jakou to má barvu. Když si ostatní neví rady, může žák pomoci písmeny. Napovídá např. první písmeno, poslední, nebo nějaké písmeno s daném místě ve slově.

Reflexe pomůcky:

Žáky na první pohled nejvíce zaujaly obrázky, které si dlouze prohlíželi. Využila jsem toho a hned jsem se ptala, co vše na obrázku vidí. Co má postava v levé ruce, ať popíší, co se nachází na obrázku napravo, jakými barvami by obrázek vymalovali a proč atd.

U popisu obrázku byl větší problém, než jsme čekala. Žáci často jen řekli, zda je to člověk, zvíře, kde to uvidíme a dál si moc nevěděli rady. Často jsem napomáhala, aby popsali, jakou to má ve skutečnosti barvu, k čemu se to používá, zda se to konzumuje atd. Střídala jsem popis s volbou otázek, kdy se ptaly hádající děti a popisovatel odpovídal ANO/NE. Po uhodnutí jsem vždy žákům obrázek ukázala.

Žáky to velmi bavilo, každý se hlásil, aby uhodl popis a mohl si to jít také zkusit. Pomůcku jsem využívala na začátku intervence, abych žáky vlákala do hodiny, rozmluvila a zabavila. Stačilo, když každý popsal dva obrázky, jelikož postupně se ztrácelo nadšení.

Pomůcku jsem vyzkoušela na abecedu. Žáci dostali od každého písmene jeden obrázek. Měli za úkol srovnat obrázky podle abecedy. Líbilo se mi, že si okamžitě uvědomili, že bude potřeba hodně místa a automaticky si našli ve třídě prostor, kde se mohli s obrázky roztáhnout. Problém nastal pouze při pojmenování – některé obrázky mohly mít více názvů a pak to tedy nesedělo do řady abecedy.

Reflexe pomůcky další paní učitelky:

Žák díky této pomůcce reprodukuje obsah viděného, porovnává významy slov, těmto slovům rozumí, řeší úlohy, ve kterých aplikuje dosavadní znalosti, soustředí se, zamýšlí se nad radou. Také si zorganizuje a uspořádá práci, vlastními slovy správně formuluje obsah sdělení v rámci probíraných témat, udržuje oční kontakt, zopakuje vlastními slovy, co mluví (učitelka, spolužák) řekl, adekvátně reaguje na nonverbální komunikaci (je pro něj čitelná), patřičně reaguje na zvuk i gesta, rozvíjí si vlastní slovní zásobu, ověřuje si, zda chápe názor, sdělení správně.

Učitelka společně s žáky formuluje cíl činnosti, vytváří vhodnou atmosféru k navození problému, zadává problémové úlohy, navrhuje různá hlediska pro řešení, tím podněcuje žáky k zájmu o řešení a objevování nových věcí. Vybízí žáky, aby kladli otázky, sama klade otevřené otázky. Vede žáky ke spolupráci při plnění úkolů, vybízí je k aktivitě a vhodně je motivuje.

Obrázek 1 - Obrázky abecedy

4.2 Slabiky

Didaktická pomůcka: Skládačka slabik

Učivo: Slabiky

Ročník: 1., 2. ročník

Výroba pomůcky, potřebné materiály, čas pro výrobu:

Papír (nejlépe tvrdší, aby se nemačkal či nepotrhal při manipulaci), fixy, pastelky.

Na papír vypsát barevně či černobíle různé slabiky. Čas výroby je individuální. Já jsem použila všechny souhlásky a k nim samohlásky, se kterými se dají vytvořit slova.

Cíl intervence:

- Skládání slov ze slabik;
- Správně vytleskat slabiky ve slově;
- Dělit hlásky do jednotlivých skupin;
- Rozvíjet a správně reprodukovat rytmus;
- Rozvíjet sluchovou a zrakovou percepci;
- Cvičit prostorovou orientaci, jemnou motoriku;
- Koncentrovat pozornost.

Motivace a práce s pomůckou:

Pomůcka byla využita hlavně během práce s pracovním listem, sešitem. Žáci ztráceli pozornost, práci začali odbývat. Bylo potřeba zapojit činnost, která je zpět namotivuje.

„Děti, koukejte, co tu mám.“ Paní učitelka vyhodí papírky se slabikami do vzduchu. Změna v žácích vzbudí zájem, co se bude dít. Je důležité nejprve vysvětlit, co budou žáci s pomůckou tvořit a poté je nechat vyběhnout z lavic.

Z vyrobených slabik vytvořit slovo a následně pomocí tleskání dělit.

Žáci ze slabik tvoří slovo. Slova mohou tvořit podle zadání – musí mít určitý počet slabik, obsahovat určitá písmena, nebo jen skládat slabiky a vytvářet slova vlastní.

Reflexe pomůcky:

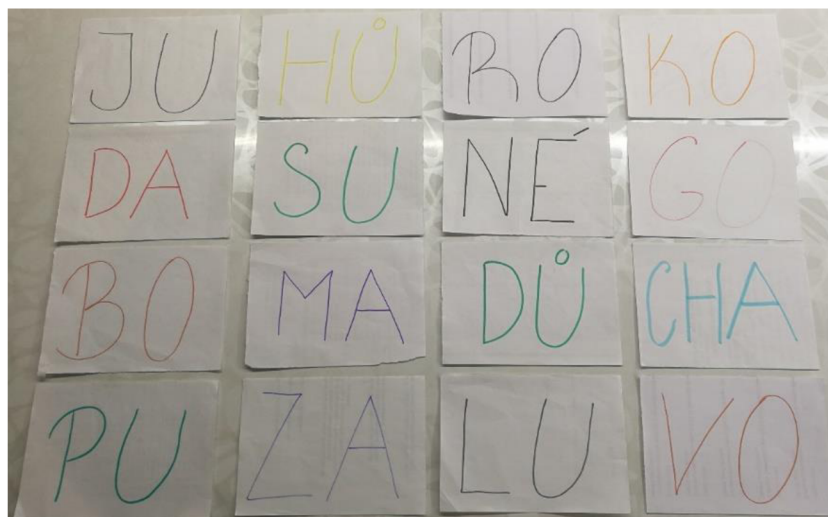
Pomůcku jsem volila pro aktivní zapojení žáků po delší práci v lavici. Papírky se slabikami jsem vyhodila do vzduchu a nechala volně spadnout. Už jen toto žáky velmi zaujalo a motivovalo. Ale práce s pomůckou není snadná. Najít k vybrané slabice správnou dvojici, aby se utvořilo slovo, nebo hledat podle zadání, dá zabrat. A to vedlo k brzké ztrátě zájmu. Doporučuji psát slabiky jinou barvou. Žáci si nejprve mysleli, že stejná barva znamená stejné slovo. Což je brzy vyvedlo z omylu.

Vytvořená slova žáci vytleskali podle slabik a následně jsme si rozdělili hlásky na souhlásky tvrdé, měkké, obojetné a samohlásky.

Reflexe pomůcky další paní učitelky:

Žák rozvíjí základní dovednosti dobré komunikace a spolupráce, vytrvale hledá řešení, cílevědomě se soustředí na vyřešení problému. Utvoří si na daný problém názor, neodbíhá od tématu. Čte utvořená slova s porozuměním. Se svou řečí počká, až do přidělení slova. Pracuje ve skupině i sám, vnímá učitelku a učí se jí naslouchat, v případě potřeby požádá o pomoc. Práce s pomůckou umožňuje získávat základní sociální dovednosti pro řešení situací při respektování stanovených pravidel. Žák se ovládá veden pozitivním prožitkem pochvaly za správné jednání, počítá s důsledky svého chování, dokáže se vyrovnat s neúspěchem.

Učitelka vede žáky ke správnému řešení úkolů i cestou využívání případných chyb, kterých se žáci dopouštějí. Má stále na zřeteli individuální vztah žáka k učení a využívá vhodných povzbuzujících hodnocení.

Obrázek 2 - Skládačka slabik

4.3 Délka samohlásek ú, ů

Didaktická pomůcka: Vláček

Učivo: Psaní ú, ů

Ročník: 2. ročník

Výroba pomůcky, potřebné materiály, čas na výrobu:

Tvrdý papír, fixy, pastelky, nůžky, laminátor.

Vytisknout či nakreslit mašinku a tři vagony vlaků. Na jednom vlaku bude napsáno ú na druhém ů a na třetím ů. Zalaminovat. Nakreslit či vytisknout postavičku. Napsat či vytisknout slova, ve kterých se doplňuje ú, ů. Pomůcku jsem vyráběla ručně. Výroba trvala cca. 1 hodinu.

Cíl intervence:

- Rozlišení hlásek ú, ů, u;
- Správně rozlišit krátkou a dlouhou samohlásku;
- Fixovat, upevňovat, procvičovat dané učivo;
- Aplikovat pravopisná pravidla;
- Rozvíjet a správně reprodukovat rytmus;
- Rozvíjet sluchovou a zrakovou percepci;
- Koncentrovat pozornost;

- Rozvíjet představivost;
- Cvičit prostorovou, pravolevou orientaci, jemnou motoriku.

Motivace a práce s pomůckou:

Na naší železniční stanici jménem „Lavice“ přijel vlak. Na nástupišti čeká spousta cestujících v podobě slov. Pomoc panu průvodčímu zařadit slova do správných vagonů.

Mašinka je stroj, který vede vagony. Na mašinku se přilepují, přikládají slova, a žák rozhoduje, do jakého vagonu vloží panáčka. Pokud se jedná o slovo, kde se píše ú na začátku slova, vloží panáčka do prvního vagonu. Bude-li na mašince slovo, kde se píše ů uprostřed slova, položí žák panáčka na prostřední vagon. Pokud bude na mašince slovo, kde se doplní ů na konci slova. Vloží panáčka do posledního vagonu. Je důležité, aby všechna slova četl žák nahlas.

Pro těžší variantu vytisknout slova, kde se ú, ů nepíše. Slovo obsahuje krátké u. Panáček nebude v žádném vagonu.

Reflexe pomůcky:

Zařazování ú/ů žáky bavilo a šlo jim to. Zvolili jsme i způsob, že slova rovnou vkládali do vagonků a na strojvůdce se pouze pokládala slova, která mají určit. Problém byl jen u prostředního a posledního vagonu. Některé děti vložily panáčka do prostředního vagonu s ů, protože si neuvědomily, že ů je na konci slova, ale věděly, že se tam píše u s kroužkem.

U těžší varianty, kdy měli zařadit slova s U bez kroužku a čárky byli zmateni, kam mají slovo dát. Pokládali jsme ho tedy mimo vlak. Možná by bylo dobré, vytvořit ještě jeden vagon na U.

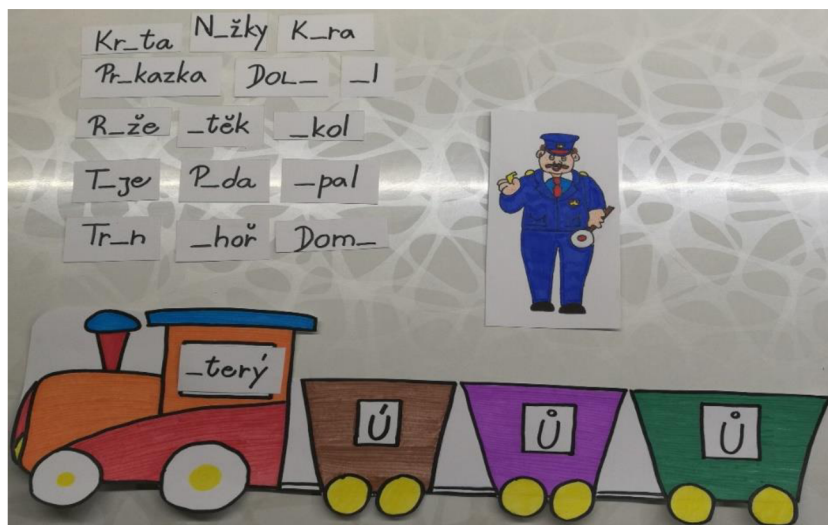
Doporučuji vytvořit vlaků více, jeden pro více dětí (měla jsem ve skupině 4) nestačil, neustále se předháněli, brali si slova, dohadovali se, kdo je na řadě.

Reflexe pomůcky další paní učitelky:

Žák vytrvale hledá řešení, cílevědomě se soustředí na nalezení řešení problému, při řešení využívá již dříve naučené algoritmy, nalézá nové možnosti, přesvědčí se o správnosti, zdůvodní postup, má radost z úspěchu, nenechá se odradit neúspěchem, pojmenuje problém, zaměří na něj pozornost, vhodnými dotazy se ujistí, zda problémovou situaci pochopil.

Učitelka umožňuje žákovi participovat na rozhodnutích celku s vědomím vlastní odpovědnosti za tato rozhodnutí a s vědomím jejich důsledku, rozvíjí a podporuje komunikativní, formulační, argumentační, dialogické a prezentační schopnosti a dovednosti, vede je k oceňování partnera,

netoleruje agresivní, hrubé a vulgární projevy, využívá vzniklých situací k uplatnění výchovných opatření. V hodnocení žáka uplatňuje především pozitivní motivaci, vede žáky k respektování názoru druhých lidí, umožňuje žákům zhodnotit své schopnosti a výsledky vlastní práce i práce druhých, vede žáky k pečlivosti a důkladnosti při práci, zadává úkoly, při nichž žáci spolupracují a společně hledají cestu ke správnému řešení. Připomíná užívané znaky a symboly, které žáci znají. Vyžaduje dokončování práce v dohodnuté kvalitě a termínech, umožňuje žákům prezentovat výsledky práce.

Obrázek 3 - Vláček

4.4 Tvrdé a měkké souhlásky

Didaktická pomůcka: Kvarteto souhlásek

Učivo: Tvrdé a měkké souhlásky

Ročník: 2. ročník

Výroba pomůcky, potřebné materiály, čas na výrobu:

Tvrdší papír, fixy, pastelky, pravítko (použito na slova, aby byla všechna stejně velká), laminátor, nůžky.

Na kartičky napsat slova, ve kterých se vyskytují měkké či tvrdé souhlásky, po nichž musíme doplnit y/i. Pod slovo nakreslit obrázek, který dané slovo vyjadřuje. Na 4 kartičky napsat dvě I, dvě Y. Pomůcku jsem vyráběla dlouho. Vytvářela jsem pro více skupin. Pro jednu skupinu trvala výroba cca. 5 hodin.

Cíl intervence:

- Správně rozlišit tvrdé a měkké souhlásky;
- Fixovat, upevňovat a procvičovat tvrdé a měkké souhlásky;
- Upevnit a procvičit pravopis I/Y v tvrdých a měkkých souhláskách;
- Rozvíjet prostorovou orientaci, pravolevou orientaci;
- Rozvíjet zrakovou percepci;
- Koncentrovat pozornost;
- Rozvíjet postřeh, myšlení a paměť.

Motivace a práce s pomůckou:

Jejda, to je ale kupa kartiček. Ty by potřebovaly správně zařadit. Pojd' /pojd'te mi pomoc.

Hra je podobná kvartetu. Žáci si tahají od ostatních karty a sbírají. Rozdíl je v tom, že před sebe si dají kartičku s Y a s I. Jejich úkolem je nasbírat 4 kartičky s měkkou souhláskou a 4 kartičky s tvrdou souhláskou. Hra se hraje ve skupině, tudíž proběhne okamžitá kontrola, zda mají všichni správně. Nezůstane žádná karta navíc. Pokud někdo udělá chybu a vloží špatnou kartičku k I/Y, zbyde skupině karta navíc. Pokud pomůcku používá jeden žák, může hrát s učitelem, nebo si dá před sebe kartičku s I a Y. Tahá z balíčku kartičky a určuje, k jakému I/Y ji přiřadí a slovně odůvodní.

Reflexe pomůcky:

S touto pomůckou pracovali žáci velice rádi. Když jsem řekla větu „Zahrajeme si souhláskové kvarteto.“ brali to jako konec učení a čas her. Z toho mám velkou radost, že ani nevnímali, že se celou dobu hry učí. Je důležité vytvořit hodně kartiček, protože pokud žáci budou hrát dokola ty stejné obrázky, po třetí hře to budou umět nazpaměť a hra přestává dávat smysl. Vytvořila jsem 6 variant. Žáci se i těšili, jaké obrázky dostanou tentokrát. Před hrou jsme si s žáky zopakovali měkké a tvrdé souhlásky, a po hře odůvodnili, proč se v daném slově píše i/y. Vždy musí proběhnout kontrola, může se stát, že dítě špatně zařadí kartičku do skupiny.

Drobná chyba při výrobě – použit silnější papír, čtvrtku – obrázky a názvy prosvítají.

Reflexe pomůcky další paní učitelky:

Žák spolupracuje při řešení zadání. Aktivita pomáhá ke schopnosti úspěšně a samostatně se zapojit do mediální komunikace, rozvíjí komunikační schopnosti, přispívá k využívání

žakových schopností práce v týmu, ke schopnosti přizpůsobit vlastní činnost potřebám a cílům týmu.

Učitelka začleňuje pravidelně a dostatečně často metody kooperativního učení, vede žáky k samostatné práci ve skupině, podporuje v žácích potřebu spolupráce při řešení daných úkolů, v případě potřeby poskytne radu nebo pomoc, vede žáky k ocenění zkušenosti druhých, sleduje atmosféru v týmu, pěstuje u žáků kvalitní interpersonální vztahy, pochvalou podporuje u žáků vytváření kladného sebehodnocení a sebeúcty, dbá, aby se všichni zapojili a každý měl prostor k sebevyjádření. Poskytuje žákům vědomě a pravidelně možnost projevit své city a nálady. Udržuje tolerantní vztahy a rozvoj spolupráce, vytváří podmínky pro nabývání pozitivních osobnostních rysů, efektivních sociálních dovedností a morálně hodnotných postojů. Ukazuje žákům směr, jak být pozitivně prospěšným členem skupiny.

Obrázek 4 - Kvarteto souhlásek

4.5 Druhy vět

Didaktická pomůcka: Skládej věty

Učivo: Druhy vět

Ročník: 2. ročník

Výroba pomůcky, potřebné materiály, čas na výrobu:

Tvrký papír, fixy, pastelky, nůžky.

Na papír napsat věty oznamovací, rozkazovací, přací, tázací. Slova z vět vystříhat. Každá věta je napsána jednou barvou. Tvořila jsem kolem 30 vět, barvy se opakují. Výroba trvala cca. 2 hodiny.

Cíl intervence:

- Skládat ze slov věty;
- Určit druhy vět;
- Určit počet slov ve větě;
- Rozdělit větu na slova;
- Opsat a přepsat věty;
- Fixovat, upevňovat a procvičovat stavbu slova a věty;
- Aplikovat gramatická pravidla;
- Rozvíjet sluchovou a zrakovou percepci;
- Koncentrovat pozornost, prostorovou orientaci;
- Rozvíjet rytmus a intonaci.

Motivace a práce s pomůckou:

Skřítek Větik si moc rád hraje s větami. Mění slova, znaménka, písmena a zažívá přitom spoustu legrace. Jednou ráno otevřel skřítek okno, a slova z vět se mu smíchovaly dohromady. Rád by je měl zase správně rozdělené do vět. Řekla jsem mu, že mu s tím rádi pomůžeme.

Práce může probíhat ve dvojicích nebo samostatně. Paní učitelka na jedno místo rozloží všechna slova. Žáci si nejdříve postupně slova prohlédnou. Žák nebo jeden z dvojice jde vybrat první slovo věty. Musí si uvědomit, že věta začíná velkým písmenem. Tudíž bere slovo, které má na začátku velké písmeno. Poté nechá paní učitelka děti pracovat v klidu. Žáci si chodí pro slova, skládají z přinesených slov větu, pokud jim slova nesedí, mohou je vyměnit za jiná. Po složení věty vybírají správné znaménko, které větu zakončí.

Žáci mohou u kontroly doplnit kolik má věta slov, hlásek. Rozdělit slova na slabiky, věty přepsat a opsat.

Reflexe pomůcky:

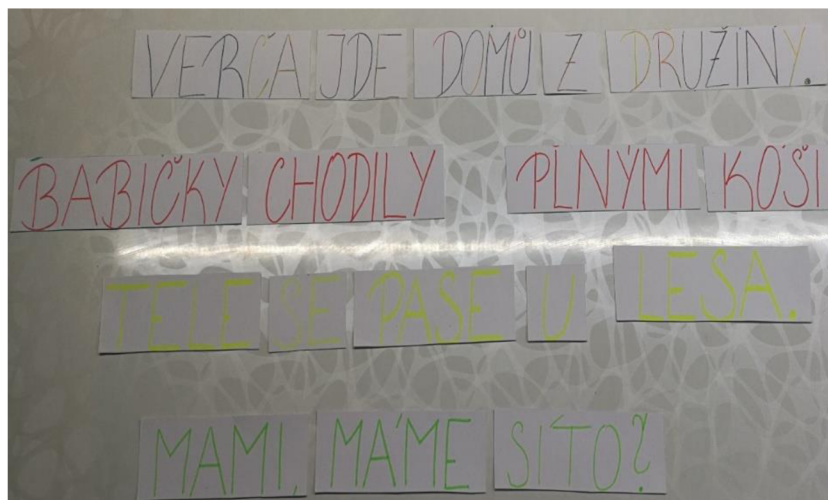
Pomůcka je chaotická. Jednotlivá slova jsem rozházela po zemi, ale pouze v jedné části třídy. Žáci začali hledat slova a skládat věty. Ještě, než přišli na to, že věta má jednu barvu, tudíž hledají slova stejné barvy, dělalo problém skloňování slov.

Často se objevily věty: Babičky JDE s plnými koši. Kočka JEDLA mléko. Nebo byl problém ve slovosledu. Např. Tele u lesa se pase. Babičky s plnými koši chodily. Proto je velmi důležitá kontrola po vytvoření každé věty. Žáci se hlásili, když vytvořili větu, zkontrolovali jsme, opravili chyby, určili druhy vět a větu dali pryč.

Doporučuji nedávat všechny vytvořené věty najednou. Mám jich vytvořených kolem 30 a je to velký balík, ve kterém se děti špatně orientují. Navíc některé věty mají stejnou barvu, takže žáci vidí určitou barvu, kterou hledají a bezmyšlenkovitě ji vezmou a vloží do věty, i když to nedává smysl. Má to ale výhodu – žáci musí dbát na kontrolu!

Reflexe pomůcky další paní učitelky:

Tato pomůcka se dá velmi dobře využít pro skupinovou práci, je ovšem nutné stanovit přesná pravidla. Osvědčilo se rozdělit žáky do skupinek podle barev a skládat větný celek po jedné větě. Lze obměňovat zadáním, aby skládali různé druhy vět, uvědomovali si, že jiný slovosled bude ve větě tázací než ve větě oznamovací. Raději rozdělit práci na více kol. Ideální je následný přepis složené věty na tabuli, vizuální kontrola slovosledu.

Obrázek 5 - Skládej věty

4.6 Abeceda

Didaktická pomůcka: Písmena

Učivo: Písmena abecedy, slova, věty

Ročník: 1., 2. ročník

Výroba pomůcky, potřebné materiály, čas na výrobu:

Kreativní dekorační pěna, nůžky.

Z pěny vystříhat písmena abecedy. Písmena jsem si nejprve předkreslila. Výroba trvala cca. 4 hodiny.

Cíl intervence:

- Rozvíjet a vytvářet správné představy hlásek a písmen abecedy;
- Rozvíjet a vytvářet správné řazení hlásek a písmen v abecedě;
- Rozvíjet prostorovou, pravolevou orientaci a jemnou motoriku;
- Rozvíjet sluchovou a zrakovou percepci – hláska, písmeno;
- Rozvíjet slovní zásobu;
- Koncentrovat pozornost;
- Rozvíjet postřeh a paměť.

Motivace a práce s pomůckou:

Náš český jazyk se skládá z hlásek. Celkový počet těchto hlásek je 34. Hlávky ve správném pořadí tvoří abecedu a každá má své místo.

S písmeny lze provádět mnoho aktivit. Nejvíce jsem je využila v první třídě.

Děti hledají písmeno, které paní učitelka řekne. Skládají řadu abecedy.

Skládají ve dvojici samy slovo, které paní učitelka řekne či napíše na tabuli. Skládají i slova, která si samy vymyslí. Následně spočítají, kolik má slovo písmen.

Skládají věty. Spočítají kolik má věta slov, písmen. Co je to za druh věty (až 2. ročník).

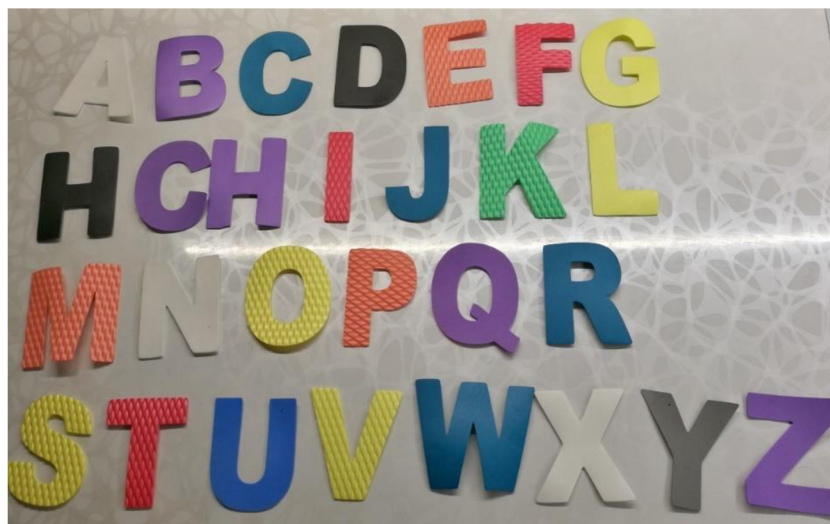
Reflexe pomůcky:

Tato pomůcka byla velice oblíbená. Nechala jsem žáky, aby rozházeli písmena po celé třídě, nebo po chodbě. Což je velice bavilo. Nejprve jsme seřadili písmena podle abecedy. Pak jsem vyslala jednoho žáka, který některé hlávky přeměnil. Ostatní pak měli za úkol poznat, které hlávky jsou špatně a dát je zpět na své místo. Poté jsem je nechala hledat slova, která je napadla. Následně jsem zadala skládání slov podle kritérií. Např. Ve slově musí být písmeno R, slovo musí být ze 3 slabik, ve slově se musí vyskytovat měkká souhlávka s háčkem atd. U vět jsem volila to samé. Nejprve si skládali věty vlastní. Žáci rádi tvořili věty co nejkratší. Poté jsem opět zadala kritéria. Věta bude oznamovací, ve větě se bude vyskytovat 5 slov, věta bude začínat

jménem, ve větě bude název zvířete atd. Opět jsem nabádala ke kontrole. A nakonec větu zkontrolovala. Občas jsme volili kontrolu společně – se mnou kontrolovali i ostatní žáci.

Reflexe pomůcky další paní učitelky:

Písmena abecedy lze používat k nejrůznějším skupinovým aktivitám v hodinách českého jazyka, např., hra napiš název zvířete, věci, vlastní jméno apod., kdy losují žáci, na které písmeno bude slovo ve hře začínat a následně píšou do sloupečků podstatná jména. Obměnou může být hra v kruhu, kdy si posílají krabici, vytahují jednotlivá písmena a vyučující řekne, který slovní druh na konkrétní písmeno má žák říct. Písmena lze využívat na aktivity k procvičování abecedního pořadí, hrám typu: vylosuj si písmeno a vymysli větu, ve které budou všechna slova začínat na toto písmeno apod.

Obrázek 6 - Písmena

4.7 Slovní druhy

Didaktická pomůcka: Najdi mě

Učivo: Slovní druhy

Ročník: 3. ročník

Výroba pomůcky, potřebné materiály, čas na výrobu:

Velké čtvrtky, fixy, pastelky, nůžky, laminátor.

Na velký list papíru vypsát slovní druhy. Nejlépe barevně, aby se odlišily. Ke každému slovnímu druhu vypsát alespoň tři příklady. Nastříhat na kartičky a zalaminovat.

Pomůcku jsem vyráběla delší dobu. Vytvářela jsem pro více skupin. Pro jednu skupinu trvala výroba cca. 30 minut.

Cíl intervence:

- Správně roztrdit slovní druhy;
- Fixovat, upevňovat a procvičovat dané učivo;
- Rozvíjet sluchové a zrakové vnímání;
- Rozvíjet jemnou motoriku;
- Rozvíjet prostorovou orientaci;
- Koncentrovat pozornost;
- Rozvíjet paměť, postřeh a myšlení.

Motivace a práce s pomůckou:

Děti já jsem popleta. Zamíchaly se mi všechny slovní druhy. Pojďme je společně rozdělit. Kdo si vybere podstatná jména?....

Didaktická pomůcka na slovní druhy je vytvořena tak, aby děti hledaly k danému slovnímu druhu příslušné příklady. Žák si z pytlíčku vylosuje slovní druh. Kartičku si dá před sebe a v rozložených kartičkách s příklady na lavici hledá správnou kartičku ke slovnímu druhu, který si vytáhl.

S pomůckou můžeme pracovat ve skupinách: hrát pexeso, skládat do sloupců, hrát TRIO (stejný princip jako kvarteto, pouze žáci sbírají tři karty), běhací diktát, či připravit na tabuli špatně roztrdění karty a žáci musí dát správné kartičky k danému slovnímu druhu.

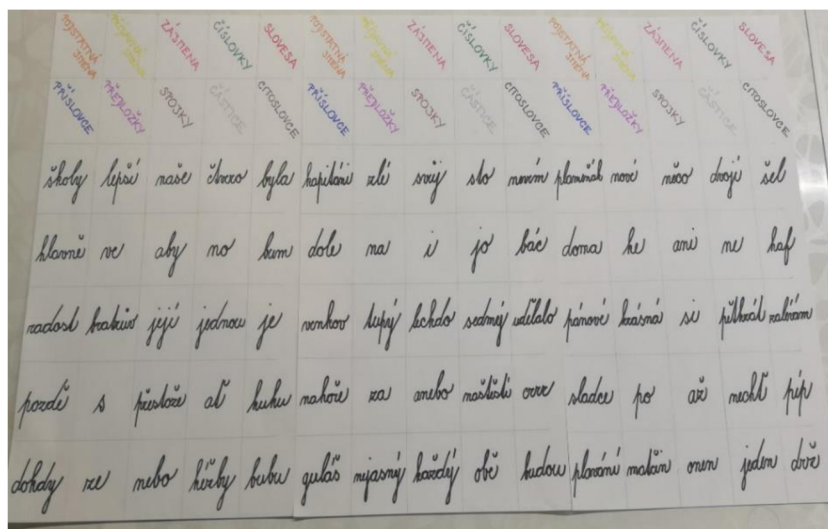
Reflexe pomůcky:

Slovní druhy dávají žákům hodně zabrat. Do pomůcky jsem volila slova, se kterými se běžně setkají. Velké problémy dělají příslovce, předložky, spojky, částice. Při této hře jsem dětem nechávala k dispozici „Domek slovních druhů“, aby se vždy mohly podívat, jak daný slovní druh poznají. Nejvíce je bavily skupinové činnosti jako pexeso, trio. Skládání slov, kdy si žáci vybrali slovní druh z pytlíku a museli najít vhodný příklad byl těžší, jelikož před sebou měli spoustu příkladů. Občas jsem zvolila variantu, kdy si vylosovali pouze slovní druhy, které jim dělají problémy, aby co nejvíce procvičili. Opět je velmi důležitá kontrola, takže jsem u žáků stála celou dobu a kontrolovala. Občas se i stalo, že slovo špatně přečetli a jiný slovní druh byl

na světě. Slova, se kterými si nevěděli rady, jsme dávali na stranu a potom všichni společně zkusili zařadit.

Reflexe pomůcky další paní učitelky:

Pomůcku doporučuji zalaminovat. Používali jsme s žáky celý rok a ke konci bylo znát opotřebení. Velmi jsem ocenila více možností využití této pomůcky. Žákům se pomůcka neokoukala. Děti jsou velmi chytré, tudíž si postupem času slova zapamatovaly a přiřazovaly automaticky bez odůvodnění. Bylo potřeba vytvořit slova nová (i těžší).

Obrázek 7 - Najdi mě

4.8 Souhlásky

Didaktická pomůcka: Rozřazovačka

Učivo: Tvrdé, měkké, obojetné souhlásky

Ročník: 2., 3. ročník

Výroba pomůcky, potřebné materiály, čas na výrobu:

Papír, fixy, pastelky, laminátor.

Na kartičky vypsát souhlásky. Každou souhlásku na jeden list. Souhlásky jsem psala jednou barvou, aby žáci museli o souhláskách přemýšlet. Nakonec je dobré kartičky zalaminovat. Manipulací se rychle ničí. Výroba trvala cca. 20 minut.

Cíl intervence:

- Správně vyjmenovat druhy souhlásek;
- Správně rozlišit tvrdé, měkké a obojetné souhlásky;
- Fixovat, upevňovat a procvičovat dané učivo;
- Rozvíjet prostorovou orientaci, pravolevou orientaci;
- Rozvíjet sluchovou a zrakovou percepci;
- Koncentrovat pozornost;
- Rozvíjet postřeh, myšlení a paměť.

Motivace a práce s pomůckou:

Dnes se budeme v hodině věnovat/dnes se věnujeme souhláskám. Pojdme si nejprve zopakovat, jak souhlásky dělíme a pak je správně roztrídíme.

Žák má správně zařadit souhlásky tvrdé, měkké a obojetné.

Řady může paní učitelka připravit předem. Žák má za úkol zjistit, zda je to správně, a pokud ne, najít a opravit chybu.

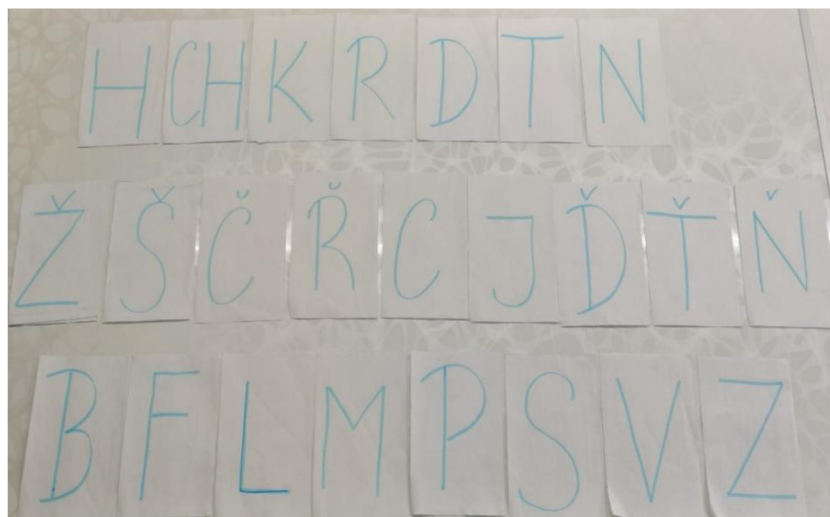
Z kartiček vytvořit hromádku. Žák bere z hromádky a každé písmeno nahlas zařadí do správné skupiny souhlásek.

Reflexe pomůcky:

Pomůcka je vhodná na zařazení před procvičováním souhlásek jako zopakování. Nejvíce se dětem líbilo hledání chyb. Dalo by se říci, že soupeřili, kdo jich najde více. Nechala jsem je i kartičky zamotat a poté kontrolovali spolužáka, který chyby hledal a opravoval.

Reflexe pomůcky další paní učitelky:

Tato pomůcka mi nevyhovovala, Při procvičování pravopisně tvrdých měkkých souhlásek volím raději písmena, která využívají i hmatové podněty. Pravopisně měkké souhlásky máme s žáky na houbičkách, pravopisně tvrdé na kostkách. Správnou volbu souhlásky žáci upevňují zápisem konkrétního slova na papír při skupinové práci.

Obrázek 8 - Rozřazovačka

4.9 Rody podstatných jmen

Didaktická pomůcka: Kelímky

Učivo: Rody podstatných jmen

Ročník: 3. ročník

Výroba pomůcky, potřebné materiály, čas na výrobu:

Plastové kelímky, barevné papíry, lepidlo, nůžky, tempery, dřevěné či plastové tyčky, papír, černý fix, lepenku.

Budeme potřebovat plastové kelímky a dřevěné či plastové tyčky. Nejlepší jsou tyčky od zmrzlin. Plastové kelímky nabarvit barvou, polepit barevným papírem nebo nechat kelímek bez barvy. Popsat TEN, TA, TO. Na tyčky napsat příklady podstatných jmen. Výroba trvala cca. 1 hodinu.

Cíl intervence:

- Správně roztrídít rody podstatných jmen;
- Fixovat, upevňovat a procvičovat dané učivo;
- Rozvíjet prostorovou orientaci;
- Rozvíjet sluchovou a zrakovou percepci;
- Koncentrovat pozornost.

Motivace a práce s pomůckou:

Žáci mají za úkol dát tyčku s příkladem podstatného jména do správného kelímku. Slovo nahlas přečíst, odůvodnit a vložit do kelímku.

Reflexe pomůcky:

Děti hra zaujala. Dokonce samy chtěly další příklady vyrobit a vyzkoušet na spolužácích. Příklady dobře upevnit na špejli, aby se neodlepovaly.

Reflexe pomůcky další paní učitelky:

U této pomůcky považuji za nešťastný fakt, že se slova odlepují od špejle. Možná by bylo vhodné pracovat s třemi barevnými kelímky, kdy se žáci rozhodují, do kterého kelímku vhodí podstatné jméno. Lze podstatná jména barevně odlišovat podle týmů a soutěžit, který tým správně určí rod. Tuto aktivitu lze dobře využít s pohybem, např. kelímky rozestavíme na několik míst ve třídě apod. Žáci může motivovat k vymýšlení dalších podstatných jmen konkrétního rodu aj..

Obrázek 9 - Kelímky

4.10 Abeceda

Didaktická pomůcka: Abeceda

Učivo: Abeceda

Ročník: 1., 2., 3. ročník

Výroba pomůcky, potřebné materiály, čas na výrobu:

Papír, fixy, pastelky, laminátor, magnet, oboustrannou lepicí pásku.

Tato pomůcka je snad na každé základní škole, ale ne vždy všechny hlásky abecedy. I mě práce s pomůckou nadchla, proto jsem zbytek hlásek vyrobila.

Vytisknout či nakreslit kartičky s abecedou, zalaminovat. Na rub kartičky připevnit magnet, aby žáci mohli dávat kartičky na magnetickou tabuli. Vyráběla jsem 24 hlásek. Výrobu jsem rozdělila do více dnů.

Cíl intervence:

- Rozvíjet a vytvářet správné představy hlásek a písmen abecedy;
- Rozvíjet a vytvářet správné řazení hlásek a písmen v abecedě;
- Rozvíjet prostorovou, pravolevou orientaci;
- Rozvíjet slovní zásobu;
- Rozvíjet sluchovou a zrakovou percepci;
- Koncentrovat pozornost;
- Rozvíjet postřeh a paměť.

Motivace a práce s pomůckou:

V rámci motivace se žáci seznámí s pomůckou, prohlédnou si ji, co vše na papíře je. Tiskací a psací písmena malá i velká, obrázek, název obrázku. Tento krátký čas zároveň slouží ke koncentraci pozornosti na činnost, kterou budeme provádět.

Žáci mají k dispozici zalaminované kartičky s českou abecedou opatřené suchým zipem nebo magnetickou páskou z důvodu upevnění písmen na kobercovou nebo magnetickou tabuli. Každý žák dostane nebo si vylosuje písmeno abecedy. Úkolem žáků je připevnit písmena na tabuli a utvořit tak řadu české abecedy. Hry na poznávání písmen jsou vhodné již pro 1. ročník.

Každý žák bude mít jedno písmeno abecedy a mají v tichosti vytvořit řadu písmen podle abecedy.

Žák si vytáhne písmeno a spolužákům popisuje. Ti mají za úkol poznat, o jaké písmeno se jedná.

Reflexe pomůcky:

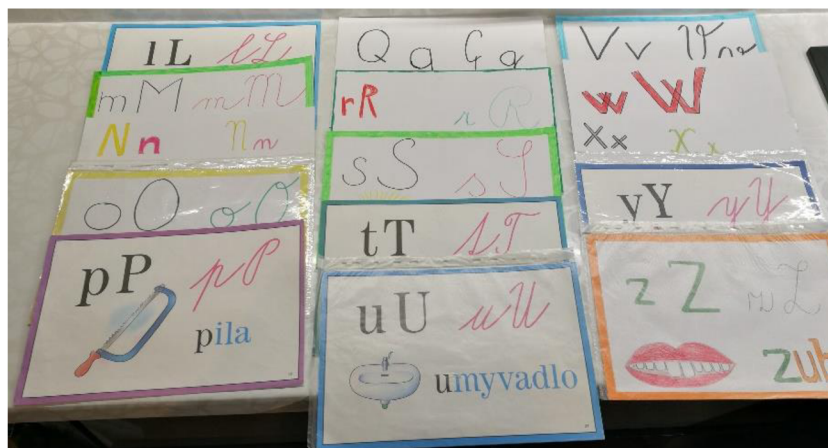
Pomůcku jsem volila nejen pro procvičení abecedy, ale i k další činnosti. Uspořádání podle abecedy v pedagogické intervenci dá dětem zabrat. Ve skupině jsem měla 4 děti, takže se seřadily a postupně hledaly písmeno do řady. Pokud se pomůcka používá pro celou třídu, každý žák si vybere písmeno a čeká, až na něj v abecedě přijde řada, což podporuje i rozvoj pozornosti. Po seřazení jsme s písmeny pracovali tak, že ke každému napsali alespoň 3 slova (pokud se slova opakovala, vymysleli nové), zařadili do souhlásek, samohlásek, pár písmen jsem z řady odebrala a žáci ho museli zařadit zpět. Nebo jsme písmena řadili podle kritérií – na tabuli 5 písmen, která jsou po C, písmeno, které se nachází mezi písmeny P a R, na tabuli připnout svoje iniciály atd. Pomůcku jsem volila i ve skupinové práci či práci ve dvojicích. Kartičky mám vložené do folie což vedlo děti k ohýbání a kroucení, lepší je zalaminovat.

Reflexe pomůcky další paní učitelky:

Využití této pomůcky vidím zejména v možnosti vizualizace všech podob daného písma, kdy žákům dělá problémy zejména psací tvary. Při nejrůznější hrách, kdy vymýšlejí nejrůznější slova, rozšiřují si slovní zásobu, dochází k lepšímu zapamatování tvarů písmen pomocí zraku. Při zalaminování lze využít pro zlepšení techniky psaní.

Obrázek 10 - Abeceda

Obrázek 11 - Abeceda

4.11 Koncovky podstatných jmen

Didaktická pomůcka: Domino

Učivo: Koncovky podstatných jmen

Ročník: 4. ročník

Výroba pomůcky, potřebné materiály, čas na výrobu:

Tvrký papír, fixy, nůžky.

Nastříhat několik kartiček. Kartičky v polovině rozdělit černou fixou. Na jednu stranu napsat podstatné jméno, kde se doplňuje I/Y podle vzorů. Místo, kde se píše I/Y nechat prázdné. Na druhou půlku kartičky napsat I či Y. Kartičky se ve hře dávají k sobě.

Výroba trvala cca 30 minut.

Cíl intervence:

- Správně určit koncovky podstatných jmen;
- Fixovat, upevňovat a procvičovat dané učivo;
- Aplikovat pravopisná pravidla;
- Rozvíjet prostorovou orientaci, pravolevou orientaci, jemnou motoriku;
- Rozvíjet postřeh, myšlení.

Motivace a práce s pomůckou:

Jee, žáci. Já mám chuť si zahrát hru, kterou jsem hrála naposledy ve školce. Byla to hra, kde jsem k sobě přikládala kostky se stejnými čísly. Tipnete si, co by to mohlo být za hru? Domino.

My si takové domino zahrajeme. Jen na něm nebudou čísla, ale podstatná jména a k nim budete správně určovat I/Y.

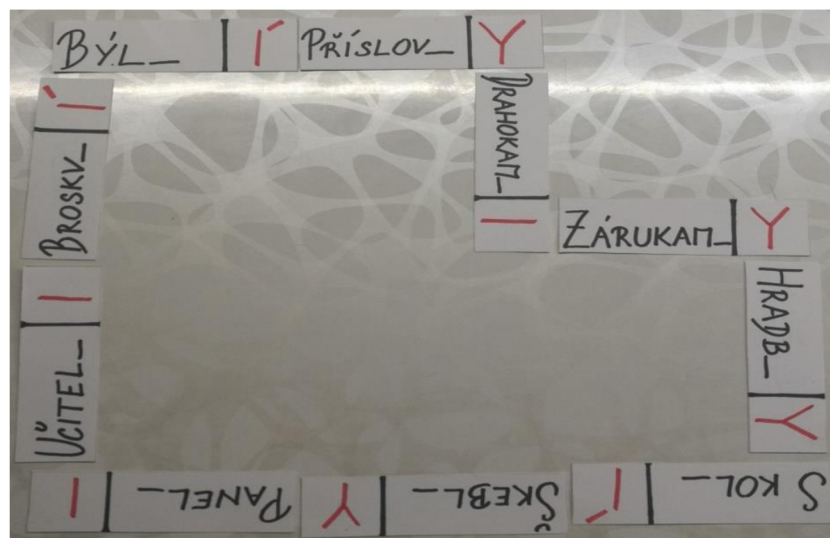
Pomůcka se používá jako domino, které známe z dětství. Žák k sobě spojuje slova a I nebo Y na druhé kartičce. To znamená, že ke slovu, které má měkké I se musí přiložit kartička s I. Nesmí mu zbýt žádná karta, která by nešla k ničemu přiřadit. Pomůcka se nejlépe používá ve dvojici nebo v menší skupině.

Reflexe pomůcky:

Na začátku byl s pomůckou problém. Žáci byli zmateni. Mysleli si, že I/Y, které je na kartičce se slovem patří ke slovu. Je důležité vysvětlit pravidla užívání a ukázat. Žáci pak často postupovali „pozpátku“ začali se slovem a k tomu přidali správné I/Y. Původní záměr byl začít s I/Y a připojit správné slovo. Kontrola pro žáky je taková, že pomůcka by se měla uzavřít. Tzn. že poslední slovo musí sedět s I/Y u slova prvního. Po dokončení dbát na kontrolu všech slov a následně provede kontrolu i učitel.

Reflexe pomůcky další paní učitelky:

Tato pomůcka žáky mátlá, trvalo dlouho, než pochopili, jak s dominem zacházet. Nepochopili, i,y které je na kartičce se slovem, patří k jinému slovu.

Obrázek 12 - Domino

4.12 Pády podstatných jmen

Didaktická pomůcka: Blesky pádů

Učivo: Pády podstatných jmen

Ročník: 4. ročník

Postup výroby, potřebné materiály, čas na výrobu:

Tvrdý papír, fixy, nůžky, laminátor, kolíčky.

Obrázky mraků a blesků jsem tvořila v programu Word. Obrázky vystříhneme, zalaminujeme, můžeme použít suchý zip či kolíčky, abychom dali blesk ke správnému mraku. Vytisknout jen blesky a dopisovat do nich příklady. Výroba trvala cca. 2 hodiny.

Cíl intervence:

- Pamětně vyjmenovat sedm pádových otázek;
- Určit pád podstatného jména pomocí příslušné pádové otázky;
- Fixovat, upevňovat a procvičovat učivo;
- Rozvíjet sluchovou a zrakovou percepci;
- Rozvíjet paměť, myšlení, postřeh a jazykový cit;
- Rozvíjet prostorovou a pravolevou orientaci;
- Koncentrovat pozornost.

Motivace a práce s pomůckou:

To je dneska ve třídě zataženo. Vypadá to na pěknou bouřku s pořádnými blesky.

Pomůcka je určena k procvičení pádů podstatných jmen. Každý mrak má 5 blesků. Žáci mají za úkol dát blesk s podstatným jménem ke správnému mraku – pádu.

Mraky jsou na tabuli a blesky rozházené po třídě – žáci hledají.

Každý žák dostane několik blesků a musí správně přiřadit k pádu.

Tvoření skupin – jeden žák drží pád a ostatní mají v ruce blesk s příkladem. Opět hledají správný pád. Ten, kdo drží jakýkoli pád, musí zkontrolovat, zda se k němu žák zařadil správně.

Práce pouze s blesky – žáci dostanou blesk s příkladem. Určí pád, číslo rod, vzor; vymyslí s daným slovem větu, určí slovní druhy ve větě, základní skladební dvojici.

Práce pouze s mraky – vymyslí na daný pád co nejvíce slov, co nejvíce slov na dané písmeno, počet slabik, vyjmenovaná slova v daném pádě.

Reflexe pomůcky:

Určování pádů je látka, která dělá problémy snad každému. My ve škole začínáme pády ve čtvrtém ročníku spolu s mluvnickými kategoriemi. Učila jsem pády názorně, kde ke každému pádu jsme měli pohyb, který co nejlépe daný pád vystihoval. Žákům se to velice líbilo a pády si dobře zapamatovaly.

S určováním, kdy je u slova pomocná předložka nebyl problém. Chyby se začaly objevovat u slov, která pomocnou předložku neměla a byla v jiném než 1. a 5. pádu. Tuto pomůcku jsem vyráběla se slovy, která jsou s pomocnou předložkou i bez. Je dobré, že pomůcka se dá využít různě a pokaždé mohu volit jiný způsob procvičení. Největší problém dělalo, když žáci dostali do ruky blesky a museli správně zařadit k pádu. Nechala jsem je pracovat samostatně. Po zařazení si žák vybral jeden mrak s blesky a nahlas četl a dával na stranu slova, která byla zařazena špatně. Ostatní kontrolovali a popřípadě opravili. Nakonec jsme špatně zařazené blesky opravovali, k jakému pádu patří. Oprava a kontrola je z celé činnosti nejdelší. Žáci po chvíli ztrácejí zájem a pozornost. Je důležité volit menší počet příkladů.

Reflexe pomůcky další paní učitelky:

Pomůcka se využívá ke skupinové práci, kdy si skupinky vylosují určitý pád, z hromádky posléze vybírají tvary podstatných jmen, které patří k jejich pádu. Na 1. stupni je třeba dávat žákům dostatečně dlouhý čas přiřazování podstatných jmen s předložkami. Na této konkrétní pomůcce se mi nelíbí grafická stránka pomůcky. Žáci mají raději veselejší motivy, např. barevné příšerky padáky.

Obrázek 13 - Blesky pádů

4.13 Vyjmenovaná slova

Didaktická pomůcka: Obrázky vyjmenovaných slov

Učivo: Vyjmenovaná slova

Ročník: 3., 4., 5. ročník

Výroba pomůcky, potřebné materiály, čas na výrobu:

Obrázky jsem tvořila na počítači i s vyjmenovaným slovem. Po vytisknutí dopisovala slova a věty k obrázku. Obrázky zalaminovat. Pomůcku jsem vytvářela postupně. Čas trvání se odvíjel od dané souhlásky, kolik má vyjmenovaných slov.

Cíl intervence:

- Vytvořit správnou zrakovou představu jednotlivých slov;
- Pamětně přeříkat řady vyjmenovaných slov;
- Objasnit a vysvětlit významy jednotlivých vyjmenovaných slov a slov s nimi příbuzných;
- Vyhledat a správně řadit jednotlivá vyjmenovaná slova;
- Tvořit na jednotlivá vyjmenovaná slova slovní spojení nebo věty;
- Rozšiřovat slovní zásobu;
- Rozvíjet zrakovou a sluchovou percepci;

- Koncentrovat pozornost;
- Rozvíjet paměť a myšlení.

Motivace a práce s pomůckou:

B,f,l,m,p,s,v,z. Jsou obojetné souhlásky a souhlásky, které vzbuzují strach. Je to velká škoda, jsou to velmi zajímavá písmena, protože se po nich píše I a Y. My se jich vůbec nemusíme bát. Dobře si prohlédněte obrázky a práce s obojetnými souhláskami bude jednodušší.

Při učení vyjmenovaných slov žáci poznávají, co dané slovo znamená nebo koho/co vyjadřuje.

Při učení dané souhlásky z vyjmenovaných slov mohou žáci na tabuli rovnat obrázky tak, jak jdou správně za sebou. Nebo si každý vezme obrázek a tvoří řadu, jak jdou správně za sebou.

Rozložit obrázky na zem před tabulí. Paní učitelka vybere souhlásku z vyjmenovaných slov a žáci vybírají, který obrázek tam nepatří.

Žák si vybere obrázek a ostatním spolužákům popisuje dané vyjmenované slovo. Ostatní mají za úkol uhodnout, o které slovo se jedná.

Reflexe pomůcky:

Pomůcka je vhodná k upevnění látky vyjmenovaných slov. Žáky bavilo rovnat špatně uspořádaná slova, řazení do řad. Stalo se mi, že jsem měla všechna slova pospolu, začala jsem je rovnat do skupin, abychom s nimi mohli pracovat. Žáci přiběhli a začali pomáhat a rovnat vyjmenovaná slova tak, jak jdou za sebou. Velmi je to bavilo, měli radost, že pomohli paní učitelce.

Pomůcku volit na opakování, rozcvičku před další činností s vyjmenovanými slovy. Stačí chvilka, žáci rychle ztrácí zájem.

Reflexe pomůcky další paní učitelky:

Využití této pomůcky vidím zejména pro pochopení významu konkrétních vyjmenovaných slov, velmi vhodné pro žáky je tvorba vět s daným slovem, aby bylo ukotvení významu slova intenzivnější. Dalším stupněm by mohla být hra na slova příbuzná. Určování správného pořadí vyjmenovaných slov po určité pravopisně obojetné souhlásce nepovažuji za důležité. V rámci skupinových aktivit lze určit konkrétní skupině vyhledávání vyjmenovaných slov po určité souhlásce. Kartičky je dobré využívat např. při vymýšlení příběhů, rozvoji slovní zásoby apod.

Obrázek 14 - Obrázky vyjmenovaných slov

4.14 Vyjmenovaná slova, tvrdé a měkké souhlásky, koncovky podstatných jmen

Didaktická pomůcka: Íčka

Učivo: Vyjmenovaná slova, tvrdé a měkké souhlásky, koncovky podstatných jmen

Ročník: 3., 4., 5. ročník

Výroba pomůcky, potřebné materiály, čas na výrobu:

Žáci si pomůcku vyrobí sami.

Tvrdý papír, pastelky, fixy, nůžky.

Ze čtvrtky vystříhnout 2 stejně velké karty. Na jednu napíše Y na druhou I. Mohou si karty „zkrášlit“, ale musí být vidět Y a I. Výroba trvala max 15 minut.

Cíl intervence:

- Fixovat, upevňovat a procvičovat dané učivo;
- Aplikovat pravopisná pravidla;
- Koncentrovat pozornost;
- Rozvíjet myšlení, paměť.

Motivace a práce s pomůckou:

Kartičky jsou příjemnou změnou v delší pracovní činnosti. Upoutají pozornost, motivují a aktivují žáka na další práci.

Žáci dostanou text, kde chybí doplněná Y/I. Text si nejdříve přečtou sami, přiloží kartičku se správným Y/I na místo, kde chybí. Poté čteme větu společně a žáci říkají, jaké I/Y přiložili.

Říkám slova na procvičení vyjmenovaných slov, měkkých a tvrdých souhlásek či koncovek podstatných jmen a žáci zvedají kartičky.

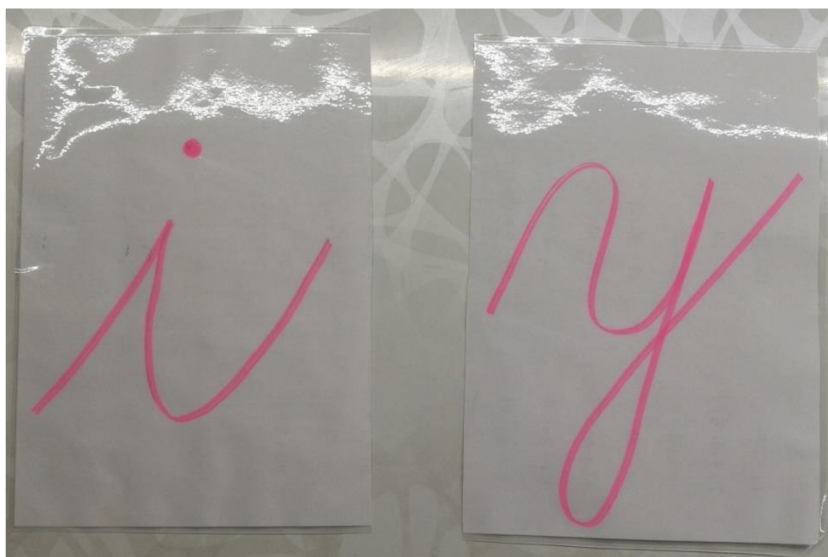
Práce ve dvojici – žák předloží kartičku s I/Y spolužákovi a ten musí vymyslet slovo, ve kterém se dané I/Y vyskytuje a jev odůvodnit.

Reflexe pomůcky:

Činnost s pomůckou žáky bavila. Práce s pomůckou na pár minut jako odreagování od práce s textem. Na intervenci je dobré, aby si žáci udělali rozestupy a nebyli blízko sebe. Mají tendenci se koukat, co ukazuje spolužák a napodobit ho. Zvolila jsem i aktivní formu – žáci si stoupli na nějaké místo ve třídě, určili jsme první slovo a žáci přeběhli na jiné místo. Velmi důležité je vždy odůvodnit, proč se dané I/Y ve slově píše.

Reflexe pomůcky další paní učitelky:

Tato pomůcka žáky může zaujmout zejména tím, že si jí vyrábí sami. Lze ji občas využít místo klasických doplňovacích cvičení, zejména u žáků s SPU. Nicméně bych opět volila pomůcku, které zapojí u žáků více smyslů. Lepší by byl např. molitanový míček teplé barvy pro měkké i, tenisový míček pro y. Případné využití rolničky v dalších míčcích, kdy byla volena dlouhá samohláska i nebo y. Míčky mají výhodu, že lze zapojit do výuky pohyb, postřeh, obratnost.

Obrázek 15 - Íčka

4.15 Slovní druhy II.

Didaktická pomůcka: Domek slovních druhů

Učivo: Slovní druhy

Ročník: 3., 4., 5. ročník

Výroba pomůcky, potřebné materiály, čas na výrobu:

Karton, tempery, nůž, nůžky, fixy.

Na kartonu barevně vytvořit domek. Pomocí nože, nůžek vyřezat okénka na jednotlivé slovní druhy. Okénko nadepsat slovním druhem a dovnitř zapsat, co daný slovní druh znamená a příklady. Výroba trvala cca. 4 hodiny.

Cíl intervence:

- Vytvořit správnou zřetelnou představu jednotlivých slovních druhů;
- Objasnit a vysvětlit jednotlivé slovní druhy;
- Rozlišit slovní druhy ohebné a neohebné podle toho, zda mění či nemění svůj tvar;
- Určit, zda se skloňují nebo časují;
- Fixovat, upevňovat dané učivo;
- Rozvíjet sluchové a zrakové vnímání;
- Rozvíjet jemnou motoriku;

- Prostorovou orientaci;
- Rozvíjet paměť a myšlení.

Práce s pomůckou:

Domek slovních druhů vystaví paní učitelka ve třídě nejlépe někde u tabule či na místo, kde bude dobře vidět ze všech lavic. Žáci si k pomůcce mohou chodit kdykoliv, když si nevědí rady a potřebují pomoc, jak poznat či určit slovní druh.

Reflexe pomůcky:

Domek slovních druhů byl u žáků velmi oblíben. Zavěsila jsem ho vedle tabule a žáci si chodili k domku kdykoli potřebovali. Slovní druhy nejsou oblíbenou učební látkou a neohebná slova dávají zabrat. Pletou se spojky, předložky, částice. Často se tak chodili dívat na rozdíly mezi těmito slovními druhy.

Slovní domek jsme společně dotvářeli. Pokud se objevilo slovo, které pro ně bylo těžké zařadit, zapsali ho do domečku. Např. SI, SE – ZÁJMENA; BYL, JE, BUDE – SLOVESA.

Reflexe pomůcky další paní učitelky:

Na této pomůcce oceňuji společnou práci žáků, kdy u nich při tvoření dochází k většímu ukotvení znalostí. Za prospěšné považuji možnost si přímo ve třídě ověřit své znalosti, získat jistotu, že žák chápe, o jaký slovní druh jde. Doporučila bych podobnou pomůcku vyrobit u jednotlivých žáků a podle individuálních potřeb doplňovat konkrétní slova, u kterých si žák není jistý slovním druhem. Pro větší názornost bych v domečku rozdělila slova ohebná a neohebná pomocí nějakého obrázku, předmětu. Silák ohýbá kus železa nad ohebnými druhy, nad neohebnými je vyobrazen zpocený a nelze železo ohnout apod.

Obrázek 16 - Domek slovních druhů

Obrázek 17 - Domek slovních druhů

4.16 Vyjmenovaná slova

Didaktická pomůcka: Kvarteto

Učivo: Vyjmenovaná slova

Ročník: 3., 4., 5. ročník

Výroba pomůcky, potřebné materiály, čas na výrobu:

Papír, fixy, pastelky, nůžky, laminátor.

Na jeden druh vyjmenovaných slov vybrat 4 vyjmenovaná slova. Na každé vyjmenované slovo vytvořit 4 příklady a ke každému stejný obrázek. Zalaminovat a vystříhnout. Vyráběla jsem kartičky na vyjmenovaná slova, která mají více slov příbuzných. Výroba jedné hlásky trvala cca 3 hodiny.

Cíl intervence:

- Vytvořit správnou zrakovou představu jednotlivých slov;
- Seznámit se s jednotlivými vyjmenovanými slovy a slovy s nimi příbuznými;
- Vyhledat a správně řadit jednotlivá vyjmenovaná slova a slova k nim příbuzná;
- Rozšiřovat slovní zásobu;
- Rozvíjet prostorovou orientaci, pravolevou orientaci;
- Rozvíjet zrakovou percepci;
- Koncentrovat pozornost;
- Rozvíjet postřeh, myšlení a paměť.

Motivace a práce s pomůckou:

Ta příbuzná slova jsou ale zákeřná. Dávají nám pěkně zabrat. Ale my nad nimi zvítězíme. Pojďme jim ukázat, jak to s nimi umíme.

Žáci vytvoří skupinu. Kvarteto s vyjmenovanými slovy se hraje stejně jako kvarteto s obyčejnými kartami. Žáci si rozdají všechny kartičky. Každý má za úkol posbírat 4 příklady od jednoho vyjmenovaného slova. Hra probíhá pomocí tahání karet od spoluhráče. V jednom kole si musí každý vytáhnout jednu kartu. Vytvořené kvarteto dávají před sebe.

Reflexe pomůcky:

Ve spodní části kvartet jsem napsala všechna slova příbuzná, která musí kvartetem získat. Nebyla to správná volba. Žáky slova mátna. Nevěděli, zda jsou příbuzné k vyznačenému slovu a jen si je mají přečíst nebo to jsou slova, se kterými mají dál pracovat, či slova, která mají hledat.

Kvarteto jinak děti bavilo a hrály to rády. Po dokončení hry jsme někdy se slovy z kvartet pracovali dál, žáci například vymýšleli na slova věty, určovali slovní druhy.

Reflexe pomůcky další paní učitelky:

Při výuce vyjmenovaných slov považuji za zásadní didaktický problém pochopení slov příbuzných, odvozených. Jakákoliv aktivita, které pomáhá upevnit u žáků poznání, co je slovo příbuzné, je velmi žádoucí. Za dobré považuji volbu slov, která se podle žáků liší tím, jak vypadají a nenapadne je přiřadit k vyjmenovanému slovu. Např. slyšet, nedoslýchavý..., k upevnění by bylo opět tvořit a psát věty s těmito slovy.

Obrázek 18 - Kvarteto

4.17 Párové souhlásky

Didaktická pomůcka: Doplnovačka

Učivo: Párové souhlásky

Ročník: 4., 5. ročník

Výroba pomůcky, potřebné materiály, čas na výrobu:

Tvrdý papír, fixy, nůžky, laminátor.

Na kartičky vypsát slova, kde se vyskytují párové souhlásky. Místo souhlásky napsat pomlčku, aby dítě mohlo samo domyslet a doplnit správné písmeno. Výroba trvala cca. 45 minut.

Cíl intervence:

- Doplnit správně souhlásky;
- Aplikovat pravopisná pravidla;
- Fixovat, upevňovat a procvičovat dané učivo;
- Opsat a přepsat věty;
- Koncentrovat pozornost;
- Rozvíjet paměť, myšlení.

Motivace a práce s pomůckou:

Během samostatné práce žáků paní učitelka na chodbě rozhází papírky. Po návratu do třídy oznámí žákům, že jsou na chodbě kartičky a ráda by věděla, co na nich je a k jakému učivu patří.

Žáci dostanou fix, který se dá smazat. Doplnují na čárku správné písmeno. Až mají vše hotové, odevzdají a paní učitelka kontroluje. Pokud má žák chybu, vrátí mu kartičku a chybu musí opravit.

Zahrát si s dětmi běhací diktát.

Žáci nosí kartičky k paní učitelce a doplňují nahlas chybějící písmeno.

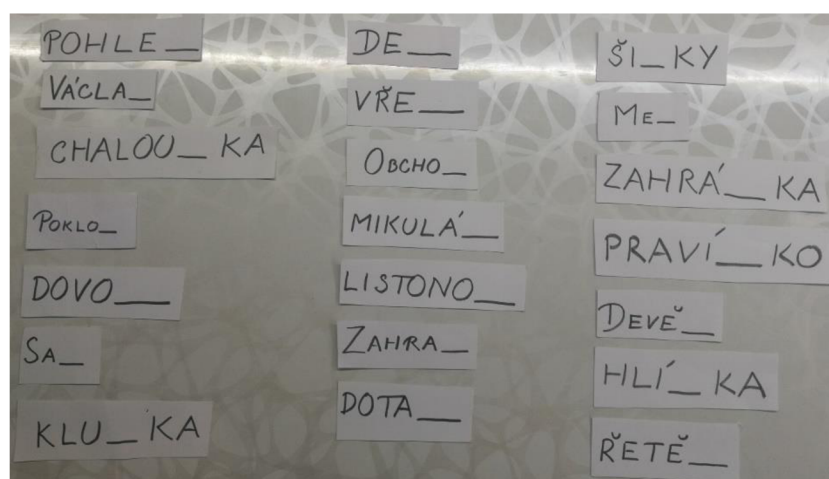
Reflexe pomůcky:

Pomůcka, která se dá využít na spoustu způsobů. V intervenci jsem ji velmi často volila na odreagování a jako aktivní činnost. Nejvíce žáky bavilo, když jsem pomůcku rozházela nebo schovala různě po chodbě školy a oni museli hledat. Měnila jsem způsob doplňování, někdy pomůcky přinesly a hned odůvodnili, jindy jsem je nechala nasbírat kartičky a poté sedli do lavic a měli čas na doplnění. Někdy jsem je nechala slova opsat a přepsat. Nakonec proběhla kontrola. Kontrola ale probíhala delší čas, proto je v tomto případě lepší volit menší počet kartiček, aby se udržela pozornost.

Doporučuji slova napsat na pevný materiál a zalaminovat. Kartičky se jinak ničí, lámou, trhají.

Reflexe pomůcky další paní učitelky:

Žáci aktivita baví zejména tehdy, když ji využíváme k běhacím diktátům. Mají za úkol správně doplnit souhlásku, posléze zdůvodnit, proč volili takto a napsat smysluplnou větu. Je třeba vyžadovat uvést správný tvar např. množného čísla pravítko – pravítek, aby si žáci sluchovým vnímáním upevnili znalost. Pomůcku lze dobře využít i na procvičování skloňování podstatných jmen, kdy vyučující pomocí předložek procvičuje s žáky tvary podstatných jmen, ev.pády.

Obrázek 19 - Doplňovačka

4.18 Mluvnické kategorie sloves

Didaktická pomůcka: Země, město sloves

Učivo: Mluvnické kategorie sloves

Ročník: 4., 5. ročník

Výroba pomůcky, potřebné materiály, čas na výrobu:

Papír, černý fix, pravítko, tužka.

Pomůcky si žáci mohou vyrobit sami. Potřebují sešit či volný papír, na který si vytvoří tabulku. Do horní části papíru nadepíší OSOBA, ČÍSLO, ČAS, BODY (stejně jako na fotografii). Výroba trvala 5 minut.

Cíl intervence:

- Určit mluvnické kategorie sloves;
- Fixovat, upevňovat a procvičovat dané učivo;
- Rozvíjet sluchovou a zrakovou percepci;
- Koncentrovat pozornost;
- Rozvíjet postřeh, myšlení a paměť.

Motivace a práce s pomůckou:

„Děti, kdo znáte hru Země, město? A zahrajeme si ji? Já vás naučím verzi se slovesy.“

Pomůcka se využívá jako variace hry ZEMĚ MĚSTO. Jeden žák říká abecedu, další stopuje. Žák, který říkal abecedu, vymýšlí na dané písmeno, které mu vyšlo, sloveso. Po vyřčení slovesa, celá třída určuje mluvnické kategorie. Kdo má určeno jako první, říká STOP. Poté nahlas odpoví, jak sloveso určil, paní učitelka provádí kontrolu. Kdo má vše určeno správně, získává 15 bodů. Žák, který má špatně určenou či nevyplněnou jednu kategorii získává 10 bodů. Ten, jenž má špatně určené či nevyplněné dvě kategorie, získává 5 bodů. Kdo nemá nic, získává 0 bodů. Na konci hry se všechny body sečtou a kdo má nejvíc, získává jedničku.

Hru můžeme obměnit tím, že žák, který už jednou řekl STOP, nemůže říct znovu. Tudiž dostanou příležitost i pomalejší žáci.

Reflexe pomůcky:

Pomůcku si snadno vyrobí žáci sami. Stačí sešit či papír. V páté třídě se u nás ve škole probírá slovesný způsob, můžeme ho do pomůcky připsat.

Práce s pomůckou děti bavila. Střídala jsem čekání na prvního, který řekne STOP nebo každý minimálně jednou odpovídal jako první. Druhá varianta byla lepší. Žáci nespěchali s vyplněním, aby byli první. Jelikož věděli, že je určeno, kdo bude mluvit. V intervenci je důležité, aby žáci neměli pocit, že to je na čas. Je tedy důležité jim zdůraznit, aby na vyplnění nespěchali. Stalo se mi, že potom rychle něco naškrábali jen proto, aby nebyli poslední.

Reflexe pomůcky další paní učitelky:

Při využití této pomůcky v hodinách českého jazyka se pomalejší žáci cítili méněcenně, jelikož nestihli dopsat všechna políčka. V hodinách pedagogické intervence jsme na sebe vzájemně čekali a neřikali STOP. Ten, kdo doplnil, položil tužku, aby bylo znát, že má hotovo. Žáci si v běžných hodinách i v hodinách intervence pomůcku oblíbili.

OSOBA	ČÍSLO	ČAS	BODY 😊

Obrázek 2021 - Země, město sloves

4.19 Vzory podstatných jmen

Didaktická pomůcka: Vzory podstatných jmen

Učivo: Vzory podstatných jmen

Ročník: 4., 5. ročník

Výroba pomůcky, potřebné materiály, čas na výrobu:

Pomůcku jsem tvořila na počítači v programu Word. Po vytisknutí je dobré pomůcku zalaminovat. K práci s pomůckou je potřeba kolíček.

Vytvořit si kartičky. Na každou kartičku napsat podstatné jméno určitého rodu. Pod podstatné jméno vypsát vzory, které daný rod obsahuje. Výroba trvala cca. 2 hodiny.

Cíl intervence:

- Určit správný vzor podstatného jména;
- Fixovat, upevňovat a procvičovat dané učivo;
- Koncentrovat pozornost;
- Rozvíjet myšlení, paměť.

Motivace a práce s pomůckou:

Tato pomůcka se dá využít na mnoho způsobů. Žáci s ní mohou pracovat samostatně, ve dvojicích, nebo i ve skupinách.

Pomůcku můžeme použít tak, že každý žák dostane kartičky a kolíčky. Na kartičce připevní kolíček na správný vzor daného podstatného jména.

Kartičky rozložíme po třídě a děti sbírají kartičku a jdou za paní učitelkou. Řeknou správný vzor a jdou pro další kartičku.

Ve dvojicích si mohou žáci dávat příklady z kartiček a jeden kontroluje druhého. Počítají, kolik má kdo správně zodpovězených kartiček.

Ve skupinkách se s kartičkami dá pracovat tak, že paní učitelka říká podstatná jména. Žáci ve skupinkách zapisují vzor, a nakonec zkontrolují správné odpovědi, nebo se hlásí a odpovídají ve skupinách rovnou.

Kartičky s podstatnými jmény se dají použít i na jiné učivo. Dá se podle nich dělat popis podstatného jména, pantomima, skládání podle abecedy, rozdělení do rodů, počítání slabik, písmen, tvoření vět.

Reflexe pomůcky:

Práci s pomůckou jsem využila jen na procvičení vzorů podstatných jmen. Při práci s kolíčky, kdy žáci přikládají kolíček na správný vzor byla rychlejší práce i kontrola, když žáci rovnou předávali označenou kartičku paní učitelce. Nezdržovali se potom společnou kontrolou, která vede k brzkému nezájmu a ztrátě pozornosti.

Pracovali jsme i tak, že kolíčky jsem nandala kamkoli. A žáci poté jen kontrolovali, zda je to správně či špatně a vytvářeli se slovy dvě hromádky. Nejprve jsem zkontrolovala hromádku, kde mělo být vše správně. Pokud se to povedlo, dala jsem hromádku na stranu. Pokud ne, špatně určené papíry jsme přendali do hromádky druhé. Z té pak žáci přendávali kolíčky na správné vzory a tvořili skupinky zvlášť na každý vzor. Kontrolu jsem prováděla při práci, a špatně určené vzory vracela. Tato činnost trvala delší dobu, je lepší zvolit menší počet kartiček, abychom udrželi u dětí motivaci.

Pracovali jsme s pomůckou i ve skupině. Nejvíce se žákům zamlouvalo, když jeden dal kolíček na jakýkoli vzor, neřešil, zda je to správně či špatně. Ostatní ze skupiny museli vzor určit a popřípadě kolíček přendat na správný. Kontrolu prováděl ten žák, který kolíčky umísťoval.

Reflexe pomůcky další paní učitelky:

Na pomůcce se mi nelíbí barevnost. Odlišila bych barevně slovo, které určujeme. Využívala jsem ji hlavně jako pohybovou aktivitu mezi činnostmi nebo jako motivaci pro další práci se vzory podstatných jmen. Při společné kontrole je dobré volit menší počet kartiček, pro udržení pozornosti žáků. Po krátké době ztratí zájem a zpětná kontrola ztrácí smysl.

Obrázek 21 - Vzory podstatných jmen

4.20 Stavba slova

Didaktická pomůcka: Kořeňák

Učivo: Stavba slova

Ročník: 4., 5. ročník

Výroba pomůcky, potřebný materiál, čas na výrobu:

Tvrdý papír, pastelky, fixy, nůžky, laminátor.

Nakreslit pařez s kořeny, který bude znázorňovat kořen slova. Na čtvrtky napíšeme nadpisy PŘEDPONA a PŘÍPONA. Na barevné papíry zapsat příklady slov s kořenem, předponou a příponou. Na jeden kořen vymyslet více příkladů. Výroba trvala cca. 2 hodiny.

Cíl intervence:

- Poznat kořen slova, předponu, příponu;
- Rozlišovat předponu a příponu;
- Určit kořen slova;

- Fixovat, upevňovat a procvičovat dané učivo;
- Rozvíjet sluchovou a zrakovou percepci;
- Rozvíjet pravolevou a prostorovou orientaci;
- Koncentrovat pozornost;
- Rozvíjet paměť, myšlení.

Motivace a práce s pomůckou:

Každé slovo má kořen. Je to část slova, která je společná všem příbuzným slovům. Část slova, která je před kořenem se jmenuje předpona. Část slova, která je za kořenem, se jmenuje přípona. Předponu i příponu píšeme dohromady s kořenem slova. Náš kořeňák by k sobě rád našel kamarádky předponu i příponu. Pojd'me je společně najít ať není sám.

Pařez s předponou a příponou připnout na tabuli. Po třídě nebo na lavici rozendat papíry s příklady. Žáci či paní učitelka vybere kořen slova. Žáci tvoří slova ke kořenu a přidávají papíry s příklady předpon a přípon.

Další variantou je připnout papírky s příklady na tabuli. Žáci chodí k tabuli a tvoří sami pomocí skládání papírků slova.

Reflexe pomůcky:

K pomůcce můžeme později dotvořit koncovku.

Pokud pracujeme s pomůckou tak, že slova, která žák již použije se nemohou používat znovu, je důležité na to upozornit. Stalo se mi, že si žáci odebrali předponu, přendali do přípony a jen přidali předponu nebo ani to ne. Vytvořená slova skládat pod sebe, aby se v tom orientovala jak paní učitelka, tak žáci. Pokud děti vymyslely slova, na která nezbyly kartičky a nebyly znázorněny, připisovaly je na tabuli. Zkusili jsme i změnit jen kořen a žáci zkoušeli, zda některá vytvořená slova existují i s novým kořenem.

K této pomůcce by bylo žádoucí vytvořit mnoho předpon a přípon, žáci po čase ztrácejí zájem, jelikož už slova znají.

Reflexe pomůcky další paní učitelky:

Tato pomůcka je používána poměrně často. Jejím cílem je názorně seznámit žáky s tvořením příbuzných slov. Zejména při výuce vyjmenovaných slov je toto potřebné. Doporučuji barevně odlišit samotný kořen slova a pomocí předponové a příponové části tvořit, co nejvíce slov. Žáci si mohou později pokusit identifikovat koncovku, která se mění v pádech a není příponou.

Obrázek 22 - Kořeňák

4.21 Základní skladební dvojice

Didaktická pomůcka: Nejlepší kamarádi

Učivo: Základní skladební dvojice

Ročník: 3., 4., 5. ročník

Výroba pomůcky, potřebné materiály, čas na výrobu:

Tvrdý papír, fixy, pastelky.

Na čtvrtku nakreslit dva panáčky. Každého jinou barvou. Pod panáčka napsat, zda se jedná o podmět či přísudek. Panáčky si mohou vyrobit děti.

Cíl intervence:

- Seznámit se se základní skladební dvojicí;
- Rozlišit podmět a přísudek;
- Určit podmět a přísudek;
- Fixovat, upevnit a procvičit dané učivo;
- Rozvíjet sluchovou a zrakovou percepci;
- Rozvíjet pravolevou orientaci;
- Rozvíjet postřeh, myšlení, paměť;
- Koncentrovat pozornost.

Motivace a práce s pomůckou:

Pro motivaci a naučení podmětu s přísudkem jsem žákům zahrála divadlo s vyrobenými figurkami o dvou postavičkách, které se náhodně potkaly a daly se do řeči. Zjistily, kolik toho mají společného a staly se z nich nejlepší kamarádi, kteří putují společně.

Paní učitelka přečte větu. Po přečtení nechá žáky chvílku přemýšlet nad podmětem a přísudkem. Následně čte větu znovu a pomalu. Žáci zvedají nejprve kartičku na podmět, když zazní. Ve druhém kole kartičku na přísudek.

Žáci mají před sebou papír s větami. Nebo si věty vymyslí a společně nadiktují. Poté přiřkládají postavičku k podmětu a přísudku.

Reflexe pomůcky:

Při práci s pomůckou jsem zjistila, že děti často zaměňují panáčka, nepamatují si, kterou barvu má podmět a kterou přísudek. Proto dbát při výrobě na to, aby si žáci panáčky pojmenovali.

Činnost s pomůckou jsem volila jako rozcvičku před prací s podmětem a přísudkem (dále jen PaP). Stačí chvílka, jen aby si žáci připomněli, co je to podmět a přísudek. Před použitím společně připomenout, jak se na PaP ptáme.

Pokud jsem věty četla a žáci zvedali kartičky, dařilo se při krátkých větách, např. Kočka spí. Při větách delších byl už problém si všechna slova zapamatovat správně zvednout kartičku. Naopak, když věty byly napsané, žáci si nejprve ve větě podtrhali PaP a při kontrole zvedali kartičky, když uslyšeli podmět a přísudek.

Při procvičování je opět lepší, aby žáci měli mezi sebou rozestupy a na kartičky si vzájemně neviděli. Nemají pak tendenci opisovat.

Reflexe pomůcky další paní učitelky:

Shoda přísudku s podmětem je pro mnohé žáky náročné učivo. Nejlepší kamarády bych využila např. na tabuli, plakát, kde by graficky žáci měli na očích, že k sobě přísudek a podmět patří a tato dvojice tvoří základ vět. Nicméně ze zkušenosti vím, že je třeba určovat přísudek a podmět v textu, určovat vzájemné vztahy ve větě nejen slovně, ale také písemně. Lze ji využít jako doplněk, pro změnu v hodině, ovšem ideálně při jednoduchých větách, které žák vidí např. na tabuli.

Obrázek 2322 - Nejlepší kamarádi

4.22 Procvičování

Didaktická pomůcka: Kostka

Učivo: Slova, věty, souhlásky, vyjmenovaná slova, rody a vzory podstatných jmen, slovní druhy

Ročník: 1.–5. ročník

Výroba pomůcky, potřebné materiály, čas na výrobu:

Tvrdý papír, barevný papír, pastelky, fixy, lepidlo, nůžky.

Z tvrdého papíru vyrobit kostku, kterou vybarvíme nebo polepíme barevným papírem a popíšeme různými písmeny z abecedy.

Na intervenci se hodí i kostky na kterých jsou obrázky zeleniny, ovoce, hraček, hudebních nástrojů, a jiné.

Výroba trvala cca. 1 hodinu.

Cíl intervence:

- Rozšířit slovní zásobu;
- Fixovat, upevnit, procvičit dané učivo;
- Rozvíjet představivost;
- Rozvíjet jemnou motoriku;

- Rozvíjet zrakovou percepci;
- Koncentrovat pozornost;
- Rozvíjet myšlení a paměť.

Motivace a práce s pomůckou:

Tato pomůcka se dá využít po celou dobu prvního stupně.

1. třída – žáci si mezi sebou hází kostkou. Kdo ji chytí, uvidí písmeno. Na dané písmeno vymyslí několik slov, věty. Dále můžeme slova dělit na slabiky. Spočítat kolik má písmen. U vět podobné. Spočítá kolik má věta slov, písmen.
2. třída – žáci vymýšlí věty. Určí druh věty. Dané písmeno zařadí do souhlásek.
3. třída – písmeno zařadí do souhlásek, pokud se jedná o písmeno, které patří do souhlásek obojetných. Říkají na dané písmeno vyjmenovaná slova.
4. třída – na písmeno vymyslí slovo, které zařadí do slovních druhů. Nebo paní učitelka rovnou řekne, jaký slovní druh žák použije. Vytvoří na písmeno slovo do rodu středního, mužského či ženského. Nebo všechny naráz. A takto i se vzory. Vymyslí slovo, které bude podle vzoru např. kuře. Na vybrané písmeno vymyslí podstatné jméno či sloveso a určí mluvnické kategorie.

Reflexe pomůcky:

Pomůcku jsem měla možnost vyzkoušet s žáky, kteří chodí do čtvrtého ročníku. Kostku jsem vyráběla z kartonu. Je potřeba, aby si žáci házeli opatrně.

Při procvičování slovních druhů je lepší, když paní učitelka zadá žákovi slovní druh. Jinak mají žáci tendenci vymýšlet pouze podstatná jména. Při určování rodů jsme slovo rovnou zařadili do vzoru. Žáci používali hlavně názvy věcí, které viděli ve třídě, chvíli jsem je nechala. Ale poté jsme se v mysli společně přesunuli třeba na zahradu, na ulici, do krámu atd. U určování mluvnických kategorií u podstatných jmen bylo slovo hlavně v prvním pádě, jednotného čísla a u sloves ve 3. osobě, jednotného čísla, času přítomného. Ztrácelo to tedy na efektu procvičení mluvnických kategorií.

Reflexe pomůcky další paní učitelky:

Kostka je vhodná pomůcka na rozšiřování slovní zásoby žáků, lze ji využívat podle zadání vyučujícího. Lze vymýšlet slova různých slovních druhů, sestavovat věty ze slov, která začínají na písmena hozená kostkou. Používám i více kostek při hodech zároveň,

kdy ve skupinkách vymýšlejí nejrůznější věty, příběhy, jména podle hodu kostkou. Např. skupinka hodí zároveň 5 kostek a sestavují z pěti počátečních písmen smysluplnou větu.

Obrázek 24 - Kostka

5 Shrnutí

Didaktické pomůcky, které jsem vyrobila a ověřila při hodinách pedagogické intervence mají materiální charakter. Jsou vyrobeny z různých materiálů, ale převládá výroba z tvrdšího papíru. Výhodu spatřuji i v tom, že některé pomůcky si s žákem paní učitelka může vyrobit během pedagogické intervence (např. „Íčka“, „Země město sloves“, „Nejlepší kamarádi“). Cílem pomůcek je pomoc žákovi k pochopení, ujasnění, procvičení a upevnění učiva. Prvotně jsou určeny pro žáky, kteří mají podpůrná opatření 1. stupně. Dají se ovšem využít i v hodinách českého jazyka.

Práce obsahuje 22 didaktických pomůcek. 63 % pomůcek je využitelných ve více ročnících. Zbýlých 37 % pomůcek je určených pro daný ročník. Pouze pro 5. ročník nebyla vytvořena didaktická pomůcka. Obsahem výuky českého jazyka je hlavně procvičování a upevňování gramatických a pravopisných pravidel. Pedagog může využít již vytvořené pomůcky z předešlých ročníků.

Pedagogy by u některých pomůcek mohla odradit delší časová náročnost výroby. Ovšem některé pomůcky se dají vytvořit i s dětmi, což ze své praxe vím, že děti jsou nadšené a chtějí pomůcku, kterou si vyrobily, co nejvíce používat. Některé pomůcky může pedagog i s dětmi dotvářet dalšími kartičkami s procvičovací látkou. S pomůckami se dá pracovat i v tematických dnech, týdnech, soutěžit, strávit dopoledne rozdělením do skupin a procvičovat učivo pouze hrami s pomůckami. Je spousta možností, jak pomůcky využít, nejen mezi činnostmi nebo zahajovací či ukončovací aktivitou.

Doufám, že se didaktické pomůcky dostanou i širší veřejnosti a rodiče je využijí i na domácí procvičování. Díky diplomové práci jsem si uvědomila, jak je využití pomůcek ve výuce důležité a pro žáky motivující, odpočinkové, zábavné, vzdělávací. V době, kdy jsem chodila na základní školu se pomůcky ve třídách nevyužívaly. Jako žáci jsme byli rádi, když paní učitelka v hodině zařadila alespoň běhací diktát.

Didaktické pomůcky jsou důležitou součástí každé vyučovací hodiny, a hlavně hodiny pedagogické intervence, kam, žáci docházejí většinou po vyučování unavení, hladoví a s pocitem, že ostatní jdou domů a oni ještě nemohou. Krásnou zpětnou vazbou na konci pedagogické intervence pro mě bylo, když žáci odcházeli s úsměvem na tváři, že je hodina bavila a já viděla výsledky, kterých postupně dosahovali.

6 Závěr

Hlavním cílem diplomové práce byla tvorba didaktických pomůcek do hodin pedagogické intervence, které se mohou využít i v hodinách českého jazyka, a jejich vyzkoušení v praxi. Výroba pomůcek mě velmi bavila. Zkusila jsem si představit sebe na místě žáků a pomůcky jsem tvořila tak, aby pro ně byly co nejjednodušší na pochopení, a přitom jim pomohly porozumět látce, procvičit učivo a zároveň je jejich užití i bavilo. Pomůcky jsou tvořeny pro první stupeň základní školy od první třídy až po pátou třídu, konkrétně věnované problematice českého jazyka. Vytvářela jsem je na látku, která je dle mého názoru pro děti těžká a trvá jim, než si ji zautomatizují. Například tvrdé a měkké souhlásky, vyjmenovaná slova, rody podstatných jmen, mluvnické kategorie podstatných jmen a sloves, a další. Každá pomůcka obsahuje obrázek, název, popis, k jakému učivu je určena, ročník, dále postup výroby pomůcky a práce s pomůckou a na závěr reflexi, jak se žákům s pomůckou pracovalo. U každé pomůcky jsem se snažila popsat i několik způsobů využití. Brala jsem v úvahu, že didaktické pomůcky mohou využívat i mí kolegyně či další učitelé. Každá pomůcka je obohacena zpětnou reflexí kolegyně ze školy, které učí český jazyk na prvním stupni nebo vedou pedagogickou intervenci.

Ověřování pomůcek, z důvodu šíření výskytu nákazy SARS-CoV-2, bylo rozděleno na několik fází. 10. března 2020 byl poslední den ve školním roce 2019/2020, kdy jsem navštívila základní školu. Na základě mimořádného opatření vydaného Ministerstvem zdravotnictví byly od středy 11. března 2020 uzavřeny všechny školy v České republice. Na přechodné období se zásadně měnil způsob výuky. Musela jsem hledat a poté se naučit pracovat s novými možnostmi vzdělávání. Dětem jsem zadávala úkoly na celý týden. Každý všední den jsem s dětmi měla video výuku rozdělenou po výukových předmětech. Nepokračovala jsem v nové látce, ale s dětmi jsme procvičovali. Každý den dostaly i úkol na zábavné webové stránce. Hodiny pedagogické intervence byly úplně zrušeny. V květnu se školy otevřely. Jelikož byla účast na výuce dobrovolná, spojovaly se ročníky a žáky suplovali netřídní učitelé. Třídní učitelé zůstávali doma a dál vedly online výuku pro ostatní žáky. Od září se situace zlepšila a školy byly znovu otevřeny. Hodiny pedagogické intervence opět začaly. Tento školní rok jsem měla na intervenci žáky ze 4. ročníků. Mohla jsem tedy vyzkoušet vytvořené pomůcky. Pro reflexi na pomůcky, které se používají v nižších ročnících, jsem se domluvila s kolegyněmi a pár hodin pedagogické intervenci mi věnovaly. Pomůcky jsem ověřovala různými způsoby. Některé posloužily jako rozcvička, další pro rozpróudění hodiny, jiné na ověření a ustálení učiva. Nejvíce žáky bavily pomůcky, při kterých se mohli pohybovat nebo pracovat ve skupině. Pokud žáci pracovali s pomůckou samostatně,

měli tendenci se předhánět, kdo bude mít práci hotovou rychleji. Žáci byli aktivnější při odpoledních hodinách intervence. Měla jsem možnost zkusit ranní hodinu od 7 hodin a žáci byli rozespalí, bez energie a chutě do práce. Pedagogická intervence jsou pro mě hodiny, kdy učitel není svázaný školním vzdělávacím programem a může s dětmi vymýšlet a tvořit různé činnosti a aktivity, které jim pomáhají k pochopení, osvojení a procvičení učiva. Velmi mě tyto hodiny baví, a ráda s dětmi pracuji aktivně a zábavně, nemám ráda pouhé vyplňování pracovních listů.

Během školního roku 2021/2022 jsem přišla do jiného stavu a v dubnu nastoupila na mateřskou dovolenou. Všechny pomůcky jsem zanechala ve škole pro paní učitelky, aby je mohly ve svých hodinách využívat. Jsem moc ráda, že pomůcky se uchytily a jsou všechny využívány. Díky tomu jsem ke každé pomůcce získala zpětnou vazbu, které si velmi cením a mohu pomůcky zdokonalovat.

Být pedagog je pro mě posláním. Velmi mě to baví, ráda se dále vzdělávám a sleduji trendy a nové směry ve školství a ráda předávám dál to, co jsem se naučila. Mým velkým vzorem je Jan Amos Komenský a jeho spis Orbis Pictus česky Svět v obrazech, ve kterém uplatnil názor Schola ludus tedy škola hrou. Považoval za důležité, aby žáci porozuměli tomu, čemu se učí. Výuka má probíhat názorně a v prostředí, které se k ní váže. Čehož se držím ve svých hodinách i já.

7 Použité zdroje

1. **Dandová, Eva, a kol.** *Školní zralost a odklady školní docházky*. Praha: Nakladatelství Dr. Josef Raabe s.r.o., 2018. 978-80-7496-373-5.
2. **Dunovský, Jiří.** *Sociální pediatrie*. Praha: Grada, 1999. 80-7169-254-9..
3. **Fisher, Gary a Cummings, Rhoda.** *Jak přežít s poruchami učení: rádce pro děti*. Praha: Portál, 2012. 978-80-262-0156-4.
4. **Fontana, David.** *Psychologie ve školní praxi: příručka pro učitele. Vyd. 4.* Praha: Portál, 2014. 978-80-262-0741-2.
5. **Hausenblas, Ondřej.** *Čeština doopravdy: návrh didaktického pojetí výuky vzdělávacího oboru Český jazyk a literatura na 1. stupni ZŠ*. Praha: Ondřej Hausenblas, 2015. 978-80-260-8165-4.
6. **Hauser, Přemysl a Ondrášková, Karla.** *Základy didaktiky českého jazyka pro první stupeň základní školy*. Brno: Masarykova univerzita, 1991. 80-210-0239-5.
7. **Havlík, Radomír a Kořa, Jaroslav.** *Sociologie výchovy a školy*. Praha: Portál, s.r.o., 2007. 978-80-7367-327-7.
8. **Höflerová, Eva.** *Didaktika češtiny pro učitele primárního vzdělávání: distanční text*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, 2004. 80-7368-016-5.
9. **Hubáček, Jaroslav, Jandová, Eva a Svobodová, Jana.** *Čeština pro učitele*. Praha: Vade Mecum Bohemiae, 2002. 80-86041-30-1.
10. **Janderková, Dita a kol.** *SPU a ADHD*. Praha: Dr. Josef Raabe s.r.o., 2016. 978-80-7496-215-8.
11. **Jucovičová, Drahomíra a Žáčková, Hana.** *Je naše dítě zralé na vstup do školy? České Budějovice: Grada Publishing, a.s., 2014. 978-80-247-4750-7.*
12. **Jucovičová, Drahomíra a Žáčková, Hana.** *Reedukace specifických poruch učení u dětí*. Praha: Portál, 2008. 978-80-7367-474-8.
13. **Katalog podpůrných opatření.** [Online] *Obecná část: Charakteristika podpůrných opatření, 2015-2022.* [cit. 25. 11. 2022]. Dostupné z: <http://katalogpo.upol.cz/obecna-cast/7-charakteristika-podpurnych-opatreni/7-4-oblast-podpory-c-4-pomucky/7-4-1-didakticke-pomucky/>
14. **Kendíková, Jitka.** *Vzdělávání žáka s SVP*. Praha: Nakladatelství Dr. Josef Raabe s.r.o., 2016. 978-80-7496-213-4.
15. **Kolektiv autorů.** *Pedagogická intervence u žáků ZŠ*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010. 978-80-7357-603-5.
16. **Kolektiv autorů.** *Zákony 2020*. Český Těšín: PORADCE s.r.o., 2020. 1802-8306.
17. **Kucharská, Anna a kol.** *Školní speciální pedagog*. Praha: Portál, 2013. 978-80-262-0497-8.

- 18. Lechta, Viktor.** *Inkluzivní pedagogika*. Praha: Portál s.r.o., 2016. 978-80-262-1123-5.
- 19. Lerner, Janet a Frank, Kline.** *Learning Disabilities and Related Disorders*. Boston: Houghton Mifflin Company, 2006. 0-618-47402-1.
- 20. Linhart, J., a kol.** *Velký sociologický slovník*. Praha: Karolinum, 1996. 80-7184-310-5.
- 21. Marková, Eva, Venglářová, Martina a Babiáková, Mira. 2006.** *Psychiatrická ošetrovatelská péče*. Praha: Grada Publishing, a.s., 2006. 80-247-1151-6.
- 22. Mezinárodní statistická klasifikace nemocí a přidružených zdravotních problémů.** [Online] *Ústav zdravotních informací a statistiky ČR*, [cit. 14. 09. 2022]. Dostupné z: <https://mkn10.uzis.cz/prohlizec/F81>.
- 23. Mezinárodní statistická klasifikace nemocí a přidružených zdravotních problémů.** [Online] *Ústav zdravotních informací a statistiky ČR*, [cit. 18. 09. 2022]. Dostupné z: <https://mkn10.uzis.cz/prohlizec/F90-F98>
- 24. Mezinárodní statistická klasifikace nemocí a přidružených zdravotních problémů.** [Online] *Ústav zdravotních informací a statistiky ČR*, [cit. 25. 09. 2022]. Dostupné z: <https://mkn10.uzis.cz/prohlizec/F70-F79>
- 25. Michalík, Jan a kol.** *Podpůrná opatření ve vzdělávání*. Praha: Člověk v tísni, o.p.s, 2015. ISBN 978-80-87456-57-6.
- 26. Michalová, Zdena.** *Sonda do problematiky specifických poruch chování*. Havlíčkův Brod: Tobiáš, 2007. 978-80-7311-075-8.
- 27. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy.** [Online] *Metodický pokyn k zajišťování podpůrného opatření pedagogická intervence*, 2021. [cit. 16. 11. 2022]. Dostupné z: <https://www.edu.cz/metodicky-pokyn-k-pedagogicke-intervenci/>.
- 28. Muller, Oldřich a kol.** *Dítě se speciálními vzdělávacími potřebami v běžné škole*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2001. 80-244-0231-9.
- 29. Musteata, Tereza. 2022.** *Didaktické pomůcky vhodné do hodin pedagogické intervence se zaměřením na ČJ*. Hradec Králové: Univerzita Hradec Králové, 2022.
- 30. Národní pedagogický institut.** [Online] *Sociální znevýhodnění*, 2021. [cit. 20.11.2022]. Dostupné z: <https://zapojevsechny.cz/landing-pages/detail/socialni-znevychodneni>.
- 31. Národní ústav pro vzdělávání.** [Online] *Projekt KIPR: Pedagogická intervence*. [cit. 14. 10. 2022]. Dostupné z: <https://archiv-nuv.npi.cz/kipr/032.html>
- 32. Otevřelová, Hana.** *Školní zralost a připravenost*. Praha: Portál, s.r.o., 2016. 978-80-262-1092-4.
- 33. Pipeková, Jarmila.** *Kapitoly ze speciální pedagogiky*. Brno: Paido, 1998. 80-85931-65-6.
- 34. Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání.** [Online] Praha: MŠMT, 2021. [cit. 26.10.2022]. Dostupné z: <https://www.edu.cz/rvp-ramcove-vzdelavaci-programy/ramcovy-vzdelavacici-program-pro-zakladni-vzdelavani-rvp-zv/>.

- 35. Radley, Keith, Dart, Evan.** *Handbook of Behavioral Interventions in Schools: Multi-Tiered Systems of Support*. New York: Oxford university Press, 2019. 978-0-19-084322-9
- 36. Selikowitz, Mark.** *Dyslexie a jiné poruchy učení*. Praha: Grada publishing, 2000. 80-7169-773-7.
- 37. Skutil, Martin, Zíkl, Pavel a kol.** *Pedagogický a speciálně pedagogický slovník*. Praha: Grada, 2011. 978-80-247-3855-0.
- 38. Slowík, Josef.** *Speciální pedagogika*. Praha: Grada Publishing, a.s., 2020. 978-80-271-0095-8.
- 39. Svobodová, Jana.** *Didaktika českého jazyka s komunikačními prvky: Počáteční fáze mateřštiny*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, 2003. 80-7042-301-3.
- 40. Školní vzdělávací program "Naše škola"**. [Online] Kostelec nad Černými lesy, 2018. [cit. 29.10.2022]. Dostupné z: <https://zskncl.cz/uploads/content-doc/6/SVP-s-dodatky-2022.pdf>
- 41. Toman, Jaroslav.** *Didaktika čtení a primární literární výchovy*. České Budějovice: Jihočeská univerzita, 2007. 978-80-7394-038-6.
- 42. Vágnerová, Marie.** *Vývojová psychologie: Dětství, dospělost, stáří*. Praha: Portál, 2000. 80-7178-308-0.
- 43. Valenta, Milan, a kol. 2018.** *Mentální postižení*. Praha: Grada Publishing, a.s., 2018. 978-80-247-3050-9.
- 44. Vyhláška č. 27/2016 Sb.** *Vyhláška o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných* [Online]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2016-27>
- 45. Vyhláška č. 48/2005 Sb.** *Vyhláška o základním vzdělávání a některých náležitostech plnění povinné školní docházky* [Online]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2005-48?text=48%2F2005#f2901454>
- 46. Vyhláška č. 606/2020 Sb.** *Vyhláška, kterou se mění vyhláška č. 27/2016 Sb. O vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných* [Online]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2020-606/zneni-0>
- 47. Zákon č. 561/2004 Sb.** *Zákon o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon)*. [Online]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-561#cast1>
- 48. zákon č. 563/2004 Sb.** *Zákon o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů* [Online]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-563/zneni-20160112>
- 49. Zelinková, Olga.** *Poruchy učení*. Praha: Portál, 2003. 80-7178-800-7

8 Seznam obrázků

OBRÁZEK 1 - OBRÁZKY ABECEDY	44
OBRÁZEK 2 - SKLÁDAČKA SLABIK.....	46
OBRÁZEK 3 - VLÁČEK	48
OBRÁZEK 4 - KVARTETO SOUHLÁSEK	50
OBRÁZEK 5 - SKLÁDEJ VĚTY.....	52
OBRÁZEK 6 - PÍSMENA	54
OBRÁZEK 7 - NAJDI MĚ	56
OBRÁZEK 8 - ROZŘAZOVAČKA.....	58
OBRÁZEK 9 - KELÍMKY	59
OBRÁZEK 10 - ABECEDA.....	61
OBRÁZEK 11 - ABECEDA.....	62
OBRÁZEK 12 - DOMINO	63
OBRÁZEK 13 - BLESKY PÁDŮ	66
OBRÁZEK 14 - OBRÁZKY VYJMENOVANÝCH SLOV.....	68
OBRÁZEK 15 - ÍČKA	70
OBRÁZEK 16 - DOMEK SLOVNÍCH DRUHŮ.....	71
OBRÁZEK 17 - DOMEK SLOVNÍCH DRUHŮ.....	71
OBRÁZEK 18 - KVARTETO	73
OBRÁZEK 19 - DOPLŇOVAČKA	75
OBRÁZEK 20 - ZEMĚ, MĚSTO SLOVES	77
OBRÁZEK 21 – VZORY PODSTATNÝCH JMEN	79
OBRÁZEK 22 - KOŘENÁK	81
OBRÁZEK 23 – NEJLEPŠÍ KAMARÁDI	83
OBRÁZEK 24 - KOSTKA	85